

Partiprogrammene om LANDBRUK

AGRI
ANALYSE

VALGBREV

Sammenstilling av partiprogrammene 2025-2029 for landbrukspolitiske tema.

Norsk Landbrukssamvirke har sammen med AgriAnalyse AS utarbeide en oversikt over hva de politiske partiene sier om sentrale spørsmål i mat- og landbrukssektoren i deres programmer.

Partiprogrammene har ulik tematisk oppbygning og varierende detaljeringsnivå. For å kunne sammenligne innholdet er det etablert kategorier som viser til partienes formuleringer slik de står i programmene. Sist i dokumentet er det også en oversikt over hvordan partiene har stemt i behandlingen av jordbruksavtalen relaterer til temaer i deres partiprogrammer.

Vi håper dette er til nytte i vurderinger knyttet til både valg og politikkutforming. God lesning – og ta gjerne kontakt dersom du har spørsmål til «valgbrevet».

Riktig god sommer!

Med vennlig hilsen
Gaute Lenvik

Kontakt oss

(Telefon) 22 05 47 00
(E-post) post@landbruk.no

Adresse

Hollendergata 5, 0190 Oslo
Postboks 9347 Grønland,
0135 Oslo

Digital kontakt

www.landbruk.no
www.landbruk.no/kurs

Bruk av dokumentet

- Klikk på et tema i oversikten under for å gå direkte til temaet i dokumentet.
- Under hvert tema finner du partiforkortelser med lenker – klikk på en forkortelse for partiets programtekst om temaet.
- Det ligger lenke tilbake til hovedmenyen på hver side.

Arealnøytralitet	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Dyrevelferd	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Eiendomsregulering	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
EU og EØS	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Inntektsmål	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Jordbruksavtalen	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Jordvern, selvforsyning og beredskap	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Klima	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Markedsregulering og markedsordning	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Naturmangfold	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Plantevern, GMO, trygg mat, antibiotika	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Rovdyr	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Skatter og avgifter	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Skog	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Tilskudd i jordbruket	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Toll og grensevern	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP
Velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.	Rødt SV Ap MDG Sp KrF V H FrP

Arealnøytralitet:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (arealnøytralitet)

- Kreve at både kommunal og statlig arealplanlegging må være arealnøytral. I tilfeller hvor natur likevel må bygges ned, må delvis ødelagt natur andre steder restaureres som kompensasjon og på et nivå som minst tilsvarer det som bygges ned.
- Kommuner som ikke overholder kravet om arealnøytralitet, må søke om å få godkjent arealplanene sine.

SV (arealnøytralitet)

- Lovfeste et nasjonalt mål om arealnøytralitet og innføre krav om arealregnskap nasjonalt, fylkesvis og for den enkelte kommune.
- Innføre en handlingsregel for natur slik at ingen kommuner kan godkjenne nedbygging av grønne områder før de har vist alt det ikke finnes alternative grå arealer.

Ap (arealnøytralitet)

- Etablere et overordnet nasjonalt mål for norsk naturpolitikk om å være arealnøytrale innen 2040.
- Utvikle en ordning hvor fylkeskommunen forvalter en «arealbank» for kommunene, der kommuner med mål om arealnøytralitet kan operasjonalisere dette gjennom «arealtransaksjoner» kommunene imellom.

MDG (arealnøytralitet)

- Revidere plan- og bygningsloven med utgangspunkt i arealnøytralitet, naturrestaurering og naturmangfoldsloven. Loven skal forvaltes av Klima- og miljødepartementet.

Sp (arealnøytralitet)

IKKE UTARBEIDET

KrF (arealnøytralitet)

- Innføre mål om arealnøytralitet med grenser for naturtap og mål om restaurering. Alle kommuner må innføre naturbudsjetter for å oppfylle dette målet.

V (arealnøytralitet)

- Slå fast arealnøytralitet som et styrende mål som både staten og kommunene må forholde seg til, og bidra til å utarbeide et system for naturkreditter i samarbeid med EU.

H (arealnøytralitet)**IKKE UTARBEIDET****FrP** (arealnøytralitet)**IKKE UTARBEIDET**

Dyrevelferd:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (dyrevelferd)

- Reduserte klimautslipp fra landbruket må ikke gå ut over bruken av naturressurser og et landbruk med god dyrevelferd.
- Styrke grensevern for mat og levende dyr. Ha en gjennomgang av holdforskriftene i landbruket og prioritere gjennomføringen av velferdsforbedringer som bidrar til en vesentlig forbedring av livet for kylling og gris.
- Stimulere til bruk av ny teknologi som radiobjeller, droner og GPS-inngjerding i beitenæringen.
- At det ikke skal avles videre på eller nyttes raser som er avla fram med særtrekk som er sterkt unaturlige og skadelige. Dette gjelder både produksjons- og selskapsdyr.
- At alle beitedyr på sikt skal ha tilgang til egnede arealer utendørs hele året, og det for alle arter skal innføres arealkrav som sikrer deres behov for atferd som å søke etter mat, sosialisere og andre artsspesifikke behov. Endringene må gjennomføres på en forutsigbar måte for å sikre arbeidsplasser, produksjon og økonomi i jordbruket.
- At det gjennom forskning og økonomiske insentiver skal legges til rette for at mordyr og avkom skal kunne tilbringe mer tid sammen for å få utløp for biologiske behov. Fiksering av gris skal forbys.
- Opprette et eget dyrevelferdstilskudd i landbruket. Rødt mener det er viktig å premiere bønder som investerer i dyrevelferd som går lenger enn minstekravene i regelverket.
- Ha mer bruk av gårdsslakterier og mobile slakterier.
- At ny teknologi for kjønnsortering av eggene skal erstatte kverning av levende haneekyllinger.
- At dyrevelferd må vektes tungt ved utvikling i dyrehold.
- Oppfordre alle kommuner til å utarbeide en dyrevelferdsplan.
- Beholde forbudet mot pelsdyroppdrett.
- At det ikke skal avles videre på eller nyttes raser som er avla fram med særtrekk som er sterkt unaturlige og skadelige. Dette gjelder både produksjons- og selskapsdyr.

SV (dyrevelferd)

- Styrke dyrevelferden ved å gjennomgå forskriftene for hold av husdyr, forby burdrift av høner, kreve større plass og økt miljøberikelse i innendørs drift, sunnere raser, at flere griser og kyllinger skal ha tilgang på uteareal, og sikre at tilsynsmyndighetene er godt nok finansiert, og at veterinærdekningen er god nok.

Ap (dyrevelferd)

- Styrke Mattilsynet, slik at det kan ivareta sine viktige samfunnsoppgaver knyttet til trygg mat, eksportsertifikater og dyrevelferd.
- Ha gode veterinærtjenester og vaktordninger over hele landet.
- Stimulere til innovasjon, bærekraft, mindre utslipp og bedre dyrevelferd gjennom tillatelsessystemet og virkemiddelbruk.
- Styrke Mattilsynet for å sikre god dyrevelferd og dyrehelse hos alle produksjons- og kjæledyr.
- Videreføre ordningen med dyrepoliti og se til at Mattilsynet og politiet samarbeider godt for å avdekke alvorlig kriminalitet mot dyr.
- Styrke veterinærtjenesten over hele landet, slik at alle dyr har tilgang til kvalifisert behandling uavhengig av hvor man bor.
- Støtte landbruksnæringens nullvisjon for alvorlige dyrevernsaker og arbeidet med dyrevelferdsprogram for hele næringen.
- Forbedre tverrfaglige varslingsrutiner for tidligere å oppdage forsømte dyr.

MDG (dyrevelferd)

- Grunnlovsfeste dyrs egenverdi, og styrke krav til dyrevelferd i alle forskrifter og tilskudd for dyrehold, jakt og fangst, i tråd med dyrs artstypiske og individuelle behov.
- Forebygge dyretragedier og dårlig dyrevelferd ved å øke ressursene til tilsyn med dyrehold og opprette et eget Dyretilsyn under Klima- og miljødepartementet.
- Styrke dyrepolitiet i alle landets politidistrikter og Økokrims arbeid mot dyrevelferskriminalitet. Innføre forbud mot bruk, deling og oppbevaring av overgrepssbilder av alle dyr.

- Styrke dyrevelferden ved å gjennomgå forskriftene for hold av husdyr, forby burdrift av høner, kreve større plass og økt miljøberikelse i innendørs drift, sunnere raser, at flere griser og kyllinger skal ha tilgang på uteareal, og sikre at tilsynsmyndighetene er godt nok finansiert, og at veterinærdekningen er god nok.
- Sikre tilstrekkelig veterinærdekning for produksjonsdyr ved å øke statlig finansierte studieplasser for veterinærer, og innføre og sikre langsiktige midler til mentorordninger i distriktene.
- Øke midlene til dyrevernsorganisasjoner som jobber for hjemløse og mishandlede dyr, informasjon- og folkeopplysningsarbeid om dyrs atferd og egenverdi.
- Stramme inn reglene for avliving og kastrering av dyr. Vi vil iverksette det vedtatte forbudet mot kirurgisk kastrering av grisunger og forby metoder som medfører unødvendig lidelse, som CO₂-avliving av griser.
- Fullføre utfasingen av burhøns og maserasjon av hanekyllinger i eggindustrien.
- Ha som langsiktig mål å halvere kjøttforbruket, av hensyn til Norges selvforsyningsgrad, dyrevelferd, folkehelse og klima, og sørge for at dyrevelferd systematisk prioriteres fremfor produksjonsvekst i landbruket.
- Stille krav om kortere dyretransporter og legge til rette for økt bruk av lokale gårds- og bygdeslakterier og mobile slakterier.
- Forby jakt i yngletiden, og problematiske jaktmetoder som buejakt, hiuttak, og fellefangst på stedeagne arter som for eksempel mår.
- Forby import av produkter fra pelsdyroppdrett.
- Omstille norsk kylling-, kalkun-, svine-, og eggproduksjon ved å kreve sunnere raser og sikre individene mer plass, naturlig stimuli, miljøberikelser, bedre luft og tilgang på dagslys og uteområder.
- Forby bruk og avl av hurtigvoksende kylling- og kalkunraser samt raser av andre arter med betydelige dyrevelferdsproblemer.
- At dagligvarekjedene skal bidra til å finansiere kostbare dyrevelferdstiltak i landbruket, som for eksempel løsdriftkrav for storfe og økt arealkrav til gris.
- Sikre alle dyr i norsk landbruk tilgang til utemuligheter og nok plass til å utøve sin naturlige atferd, herunder innføre betydelig økte arealkrav for gris, fjørfe og småfe.
- Jobbe for strenge, felleseuropeiske standarder for dyrevelferd og antibiotikabruk, og sikre norske primærnærings interesser opp mot EU.

Sp (dyrevelferd)

- Forskriftsfeste regler om avl av dyr for å bekjempe avl på usunne egenskaper.
- Forebygge dyretragedier gjennom å evaluere tidligere hendelser.
- Tilrettelegge for forskning og systematisering av erfaringsbasert kunnskap om hvordan man kan lykkes med å øke dyrenes trivsel i produksjonsmiljøer.

KrF (dyrevelferd)

- Arbeide for god dyrevelferd i norsk matproduksjon. Dyr skal behandles godt, med respekt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

V (dyrevelferd)

- Klargjøre dyrs egenverdi i lovgivningen, slik at dyremishandling blir betraktet som mer alvorlig enn skade på eiendom.
- Styrke dyrevelferdskravene i regelverket for hold av oppdrettsfisk og husdyr for å sikre bedre samsvar med kunnskap om dyrs behov.
- At storfe og småfe skal ha tilgang til beite og frisk luft i størst mulig grad.
- Fase ut bruken av hurtigvoksende raser i kyllingproduksjon.
- Innføre forbud mot CO₂-bedøvelse av dyr i slakteri og mot kverning av haneekyllinger, såkalt maserasjon, som avlivingsmetode i eggindustrien.
- Innføre importforbud mot produkter fra pelsdyroppdrett.
- Stille krav om høy dyrevelferd i relevante offentlige innkjøp.
- For å styrke tilsynsmyndigheten for dyrevelferd vil Venstre opprette et eget dyrevelferdstilsyn.
- Styrke dyrevelferdskravene i regelverket for hold av oppdrettsfisk og husdyr for å sikre bedre samsvar med kunnskap om dyrs behov.
- At storfe og småfe skal ha tilgang til beite og frisk luft i størst mulig grad.
- Fase ut bruken av hurtigvoksende raser i kyllingproduksjon.
- Innføre forbud mot CO₂-bedøvelse av dyr i slakteri og mot kverning av haneekyllinger, såkalt maserasjon, som avlivingsmetode i eggindustrien.
- Innføre importforbud mot produkter fra pelsdyroppdrett.

- Stille krav om høy dyrevelferd i relevante offentlige innkjøp.
- For å styrke tilsynsmyndigheten for dyrevelferd vil Venstre opprette et eget dyrevelferdstilsyn.

H (dyrevelferd)

- Ha høye krav til dyrevelferd for alle husdyrslag, og sørge for at dyreeiere som ikke etterkommer pålegg fra myndighetene etter brudd på dyrevelferdsloven lettere kan fratas dyr og nektes å drive.
- Øke strafferammen for grove brudd på dyrevernsloven og øke bøtesatsene for grovt uaktsomme brudd på dyrevelferdsloven.

FrP (dyrevelferd)

- Sikre et operativt dyrepoliti i hele landet.
- Gi strenge straffer for mishandling og vanskjøtsel av dyr.
- At det stilles strenge objektive krav til dyrevelferd i alt dyrehold, inklusive transport og slakting.
- At myndighetene fremmer god dyrehelse gjennom et utvetydig regelverk og god nasjonal beredskap mot smittsomme sykdommer.
- Reformere Mattilsynet og gjøre organisasjonen bedre rustet til å sikre god dyrevelferd.

Eiendomsreguleringer:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (eiendomsreguleringer)

- At bo- og driveplikten skal håndheves strengt. Arealgrensen for å søke konsesjon skal være 10 dekar.
- At aktuelle reguleringsordninger som skal brukes kan være kvoter eller konsesjonsgrenser.
- At familielandbruket fortsatt skal være grunnstammen i norsk landbruk.
- Gårdsbruk skal ikke organiseres som aksjeselskap.

SV (eiendomsreguleringer)

IKKE UTARBEIDET

Ap (eiendomsreguleringer)

- Ivareta og videreutvikle pilarene i norsk landbruk: jordbruksforhandlinger, et fungerende tollvern, eiendomspolitikken og samvirkemodellen med markedsregulering.
- Det er behov for å sikre grunnlaget for framtidig matproduksjon gjennom et sterkt jordvern og konsesjonslovgivning som sikrer produksjonsgrunnlaget for fremtiden.
- Stimulere til økt bruk av norsk trevare sikre norsk og lokalt eierskap og kontroll med skogen gjennom konsesjons- og eiendomslovgivningen.

MDG (eiendomsreguleringer)

- At bo- og driveplikten må skjerpes inn, slik at landbruksareal over hele landet er i bruk og at landbruket bidrar til bærekraftige lokalsamfunn.
- Øke antall bruk i drift, innføre ordninger som gjør det enklere å komme inn i landbruket, særlig for unge, og etablere lokale produsentmiljøer og arbeidsfellesskap.
- Regelverket rundt driveplikt og produksjonstilskudd må innrettes slik at potensialet for produksjon av korn, gras, poteter, frukt og grønnsaker blir bedre utnyttet over hele landet.

Sp (eiendomsreguleringer)

- Eierskapet av jord og skog skal i størst mulig grad være personlig. Dette skaper livskraftige lokalsamfunn, sikrer at landbruks-ressursene holdes i hevd, et mangfold av små og store bruk og at verdiskapning skjer i hele landet.
- Senterpartiet vil videreføre odelsloven og dens grunnlovsværn, opprettholde konsesjonsloven med personlig boplikt, videreføre priskontroll av landbruks-eiendommer med jord og skog, samt sikre driveplikt for all dyrka jord.
- Føre en streng bo- og driveplikt av landbrukseiendommer.
- Endre §9 i konsesjonsloven. Selskap med begrenset ansvar skal ikke kunne eie landbrukseiendommer. Dette fører til spekulasjon i tidvis store norske eiendommer med store verdier.

KrF (eiendomsreguleringer)

- Føre en jord- og eiendomspolitikk som støtter opp om den selveiende bonden.
- Beholde odelsloven, og kreve at kommunene håndhever bo- og driveplikten.

V (eiendomsreguleringer)

IKKE UTARBEIDET

H (eiendomsreguleringer)

- Fjerne boplikten, men opprettholde driveplikten.
- Endre odelsloven til kun å gjelde etterkommere etter nåværende eiere.
- Gi eiere av landbruks- og skogseiendommer økt råderett over egen eiendom.
- Gjøre det enklere å avhende statsallmenningss grunn, der det er lokal enighet om dette.

FrP (eiendomsreguleringer)

- Gjeninnføre fri eiendomsrett for landbrukseiendommer.
- Fjerne delingsforbudet i jordloven.
- Avvikle konsesjons- og boplikten for norske statsborgere, samt odelsreguleringer

- Fjerne produksjonsbegrensninger, som for eksempel kvoteordninger og konsesjonsgrenser.
- Likestille valg av organisasjonsform i landbruket.

EU og EØS:

Rødt (EU og EØS)

- Erstatte EØS-avtalen med en balansert handelsavtale som sikrer nasjonal kontroll. Innen det oppnås, må handlingsrommet i EØS-avtalen utnyttes ved aktivt å bruke reservasjonsretten.
- At det skal gjennomføres «nabosjekker» når Norge vurderer å implementere EU-lovgivning ved at man først undersøker hvordan og hvorvidt andre land har implementert reglene i egen lovgivning.
- At Norge skal si opp EØS-avtalen, innbefatta veterinæravtalen, og redusere importkvotene fra EU.

SV (EU og EØS)

- Si nei til norsk EU-medlemskap og arbeide for en samarbeidsform med EU som ikke avgir suverenitet slik EØS gjør. Den utfordrende og uoversiktlige geopolitiske situasjonen gjør det imidlertid uhensiktsmessig å skulle starte forhandlinger de neste fire årene.
- Bruke handlingsrommet og reservasjonsretten i EØS, og si nei til ny EU-lovgivning som avgir ytterligere suverenitet.
- Bruke Norges internasjonale posisjon til å flytte makt fra WTO, IMF og Verdensbanken til FN og nasjonalstatene.

Ap (EU og EØS)

- Ivareta og beskytte norske interesser gjennom vårt forhold til EU og EØS-avtalen ved å koordinere oss bedre, bruke handlingsrommet og intensivere innsatsen mot Europa.
- Utvide samarbeidet med EU innenfor viktige samfunnsområder

MDG (EU og EØS)

- Gå inn for nye forhandlinger med EU med sikte på norsk EU-medlemskap, der avtalen må godkjennes ved folkeavstemning. Frem til dette vil vi bevare EØS-avtalen og ta igjen etterslepet på gjennomføring av EØS-relevante rettsakter.

Sp (EU og EØS)

- Være garantist mot norsk EU-medlemskap og gå mot alle forsøk på å fremme en norsk søknad om EU-medlemskap.
- Erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU, etter reforhandlinger.
- Si nei til nye avtaler med EU som inkluderer giljotinklausul eller gir forrang til EUretten eller noen av EUs institusjoner, organer og byråer.
- Bruke reservasjonsretten når direktiver og forordninger utfordrer grunnleggende norske interesser.
- Utfordre handlingsrommet i EØS-avtalen i større grad enn i dag, blant annet gjennom tydeligere posisjoner og tidligere og mer aktiv dialog med EU, Island og Liechtenstein.
- I større grad prøve saker for EFTA-domstolen.
- Bruke EØS-komiteen mer aktivt for å løfte politisk utfordrende saker.
- Utfordre rigiditeten i EØS-systemet for å få rom for økt lokal tilpasning av regelverk, inkludert gjennom å insistere på materielle tilpasninger i forkant av inkorporering av nytt regelverk.

KrF (EU og EØS)

- Beholde dagens tilknytningsform til EU, og gjennom EØS-avtalen sikre et tett samarbeid med Europa, tilgang til EUs indre marked og andre viktige avtaler, og politisk og økonomisk selvbestemmelsesrett på områder som er særlig viktige for Norge.

V (EU og EØS)

- At Norge skal melde seg inn i EU, og at vi derfor raskest mulig må starte forberedende arbeid inn mot en folkeavstemning.

H (EU og EØS)

- Arbeide for norsk EU-medlemskap, føre en effektiv europapolitikk, fordype sikkerhets- og forsvarssamarbeidet med EU og forsvare EØS-avtalen.

FrP (EU og EØS)

- Arbeide for et fortsatt nei til norsk medlemskap i EU.
- At Norges handel med EU skal styres gjennom EØS-avtalen.

Inntekstmål:

(og MDGs og SVs produksjonsmål økologisk)

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (inntekstmål)

- Utnytte produksjonsressursene best mulig for å oppnå inntektsjevnstilling. Produksjonen må reguleres slik at overproduksjon forhindres. Oppgaven skal i hovedsak gjennomføres av avtalepartene i jordbruksoppgjøret.
- At inntektene i jordbruket skal jamstilles med andre grupper i samfunnet, basert på mest mulig reelt tallgrunnlag. Inntekten skal måles ved resultatmålet «vederlag til arbeid».
- At inntektene i jordbruket skal jamstilles innad i næringen, mellom produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- At normeringen av jordbruksinntektene, som ble innført i 2024, skal avvikles.
- At det i jordbruksoppgjørene skal gis en avkastning på egenkapitalen i jordbruket, tilsvarende minst bankens utlånsrente.
- At jordbruket skal benytte samme timetall som de fleste andre grupper, 1700, i tallgrunnlaget.
- At Stortinget har ansvaret for Norges jordbrukspolitikk og dens retning. Dette tilsier at framforhandlede jordbruksavtaler skal oppfylle Stortingets vedtatte målsetninger.
- At jamstillinga også betyr at minstesatsen i lønnsstariffene for innleid arbeidskraft skal heves.

SV (inntekstmål)

- Vi vil sikre et nytt tallgrunnlag for jordbruksoppgjørene med ærlige tall for drift og investering. Målet vårt er flere bønder.
- Sikre et tallgrunnlag til bruk i jordbruksoppgjørene med avkastning på all bokført egenkapital, et årsverk i jordbruket på 1700 timer og uten normeringsfaktor.
- Sikre at inntektsgapet mellom bonden og gjennomsnittet i befolkningen er tettet i løpet av neste stortingsperiode.
- Legge om jordbruksoppgjøret, slik at det blir en prosess der partene i fellesskap utformer tiltak og virkemidler for å nå målene om økt sjølforsyning og flere bruk i drift over hele landet.
- Minimum 15 prosent av landbruksarealet skal dyrkes økologisk innen 2030

Ap (inntekstmål)

- Opptappingsplanen danner grunnlaget for videre utviklingen av landbruket.
- Følge opp planen for å tette inntektsgapet for landbruket innen 2027.

MDG (inntekstmål)

- Tette inntektsgapet til andre næringer innen 2027. Arbeidstilsynet skal gis fullmakter til å følge opp tilfeller med lønnsutbetalinger under gjeldende minstelønn.
- Minst 20 prosent av jordbruksproduksjonen skal være økologisk innen 2030.

Sp (inntekstmål)

- Øke bondens inntekt og tette inntektsgapet til andre næringer innen 2027.
- Gjennomføre en større kartleggelse av økonomien i de ulike produksjonene og delene av landet etter at opptappingsplanen for landbruket er gjennomført i 2027.
- Øke prisen bonden får betalt for produktene sine. Bevilgningen over statsbudsjettet må brukes målretta til de jordbrukspolitiske mål som markedsprisene ikke greier å oppfylle.

KrF (inntekstmål)

- Tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper innen 2027.

V (inntekstmål)

- Ha mål om 10 prosent økologisk areal og produksjon.

H (inntekstmål)

- Legge til grunn at bonden først og fremst skal være selvstendig næringsdrivende, og gjøre landbruket mindre avhengig av offentlige overføringer ved å legge til rette for flere inntektsmuligheter og økt lønnsomhet.

FrP (inntekstmål)

- At produksjon og priser skal styres av markedet.

Jordbruksavtalen:

Rødt (jordbruksavtalen)

- At faglagene i jordbruket, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag, skal ha forhandlingsrett med staten, for å sikre yrkesutøverne i jordbruket sine sosiale og økonomiske kår. Jordbruket skal også gjennomføre Stortingets målsettinger.
- Stortinget har ansvaret for Norges jordbrukspolitikk og dens retning. Dette tilsier at framforhandlede jordbruksavtaler skal oppfylle Stortingets vedtatte målsetninger.
- Produksjonen må reguleres slik at overproduksjon forhindres. Oppgaven skal i hovedsak gjennomføres av avtalepartene i jordbruksoppgjøret.
- At det i jordbruksoppgjørene skal gis en avkastning på egenkapitalen i jordbruket, tilsvarende minst bankens utlånsrente.
- At jordbruket skal benytte samme timetall som de fleste andre grupper, 1700, i tallgrunnlaget.
- At faglagene i jordbruket, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag skal ha forhandlingsrett med staten, for å sikre yrkesutøverne i jordbruket sine sosiale og økonomiske kår.

SV (jordbruksavtalen)

- Vi vil sikre et nytt tallgrunnlag for jordbruksoppgjørene med ærlige tall for drift og investering. Målet vårt er flere bønder.
- Sikre et tallgrunnlag til bruk i jordbruksoppgjørene med avkastning på all bokført egenkapital, et årsverk i jordbruket på 1700 timer og uten normeringsfaktor.
- Legge om jordbruksoppgjøret, slik at det blir en prosess der partene i fellesskap utformer tiltak og virkemidler for å nå målene om økt sjølforsyning og flere bruk i drift over hele landet.

Ap (jordbruksavtalen)

- Ivareta og videreutvikle pilarene i norsk landbruk: jordbruksforhandlinger, et fungerende tollvern, eiendoms-politikken og samvirkemodellen med markedsregulering.

MDG (jordbruksavtalen)

IKKE UTARBEIDET

Sp (jordbruksavtalen)

- Bruke virkemidler over jordbruksavtalen for å nå nasjonale mål innenfor økologisk landbruk, og for å tilrettelegge for forutsigbare rammevilkår for økologisk landbruk.
- Tallgrunnlaget danner utgangspunktet for jordbruksforhandlingene. Den politiske enigheten i 2025 om de tekniske forutsetningene for grunnlaget, bidrar til forutsigbarhet og gjør at tallgrunnlaget kan stå seg over tid.

KrF (jordbruksavtalen)

- Videreføre samvirkebaserte markedsordninger med henteplikt av blant annet dyr, melk og egg, og årlige jordbruksforhandlinger.

V (jordbruksavtalen)

IKKE UTARBEIDET

H (jordbruksavtalen)

- Foreta en helhetlig gjennomgang av norsk landbrukspolitikk for å modernisere og forenkle den, herunder vurdere endringer i jordbruksoppgjøret og integrere det tettere i den øvrige økonomiske politikken.

FrP (jordbruksavtalen)

- Liberalisere jordbruksavtalesystemet.

Jordvern, selvforsyning og beredskap:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Det må være nulltoleranse for nedbygging av matjord.
- At landbrukspolitikken skal bygge på at hele landet skal være bebodd, og at det av den grunn skal være landbruk over hele landet.
- At lokal, løpende matproduksjon skal danne grunnlaget for oppbygging av matvareberedskapen.
- At var sjølforsyningsgrad, korrigert for importerte kraftfôrråvarer, skal økes til 50 prosent i 2030, og til 60 prosent i 2035. Det viktigste elementet vil være å øke planteproduksjonen i Norge, direkte til menneskemat, men også utnytte drøvtyggernes (storfe, rein, sau og geit) unike evne til å omgjøre gras til melk og kjøtt.
- At målet for matproduksjonen i Norge skal være det innenlandske markedet. Det skal være et mål å bli 100 % sjølforsynt av de produktene vi kan produsere i Norge. Importen av matvarer skal tilpasses dette målet.
- Opprette kornlagre for minst 24 måneders matbehov. Frø og andre innsatsfaktorer må også være til stede i beredskapslagrene.
- At familielandbruket skal være klima- og ressurstilpasset for å kunne sikre mattrygghet, beredskap, og solidaritet overfor andre lands egen matsuverenitet.
- At jordbruksarealet i Norge skal utnyttes optimalt til planteproduksjon. Vi skal styrke jordvernet, nedbygging av jordbruksareal skal reduseres til et minimum, og arealer som er gått ut av drift skal reetableres.
- Styrke beredskapssamarbeidet mellom landbruksnæringen og myndighetene for å sikre hele befolkningen mat i tilfelle krisesituasjoner.
- Videreføre og utvide beredskapstilskuddet til næringsmiddelbedrifter i nord.
- At jordbruksarealet i Norge skal utnyttes optimalt til planteproduksjon. Vi skal styrke jordvernet, nedbygging av jordbruksareal skal reduseres til et minimum, og arealer som er gått ut av drift skal reetableres.
- Ivareta beiteretten, samtidig som allemannsretten ivaretas.
- At vi skal ha god arealutnytting og maksimal karbonbinding i jorden.

MDG (jordvern, selvforsyning og beredskap)

IKKE UTARBEIDET

SV (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Stanse nedbygging av matjord. Vi mener at utbygging kan kun finne sted dersom matjorda erstattes med tilsvarende eller dersom vesentlige samfunnsverdier må sikres.
- Redusere bruken av kraftfôr, fase ut import av kraftfôrråvare og erstatte det med norske ressurser.
- Vi må sikre beredskap, og ikke presse opp prisen på det internasjonale markedet og kjøpe mat foran nesa på de som trenger det mest.
- Øke frukt- og grøntproduksjonen i tråd med anbefalingene til Grøntutvalget.
- Sette i stand tidligere dyrka mark gjennom målrettet nydyrking og sikre bedre jordhelse på dyrket mark gjennom grøfting, drenering og kalking.
- Øke selvforsyningen og opprettholde matproduksjon i hele landet, øke beredskapslagring på korn og sørge for at sjømat blir ilandført og videreforedlet i Norge.
- Aktivt bruke offentlige innkjøp til å styrke selvforsyningsgraden, spesielt i nord.

Ap (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Jobbe for å øke selvforsyningsgraden for landbruksmatvarer til 50 % korrigert for import innen 2030.
- Videreutvikle grønn norsk produksjon av kunstgjødsel som et bidrag til global matsikkerhet.
- Ta ressurser over hele landet i bruk til norsk matproduksjon, også i fjellområdene.
- Legge planer for å øke selvforsyningsgraden basert på norske råvarer.
- Sikre nødvendige lagre av matkorn og andre kritiske innsatsfaktorer til matproduksjon.
- Styrke grunnlaget for meieriene og slakteriene i det nordnorske landbruket i beredskapsøyemed.

MDG (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Oppnå mål om 60 prosent selvforsyning innen 2030 ved å prioritere dyrking av grønnsaker, korn, belgvekster, sopp, frukt og bær, og oppmuntre til et mer plantebasert kosthold.
- Ha som langsiktig mål å halvere kjøttforbruket, av hensyn til Norges selvforsyningsgrad, dyrevelferd, folkehelse og klima, og sørge for at dyrevelferd systematisk prioriteres fremfor produksjonsvekst i landbruket.
- Gi matjorden langt strengere nasjonalt vern ved at dispensasjoner fra jordvern kun kan gis av nasjonal planmyndighet, og ved at måltallet for nedbygging blir rettslig bindende for arealpolitikken.
- At kjøtt- og melkeproduksjon utelukkende skal være basert på bruk av lokale beiteressurser og innenlands kraftfôrproduksjon. Importerte kraftfôrråvarer skal fases ut.
- Gi matjorden langt strengere nasjonalt vern ved at dispensasjoner fra jordvern kun kan gis av nasjonal planmyndighet, og ved at måltallet for nedbygging blir rettslig bindende for arealpolitikken.
- Styrke statsforvalterens myndighet og kapasitet til å følge opp vern av strandsonen, jordvern, og andre nasjonale retningslinjer og forbud som ofte blir forsøkt brutt.
- Fremskynde kartleggingen av jordkvaliteter som gir kunnskap om dyrkingspotensial for ulike avlinger.
- Vi trenger å produsere mer mat selv, bygge opp beredskapslagre for mat, frø, såkorn og medisiner, og sikre kritisk infrastruktur og mer desentralisert energiproduksjon.
- Styrke landets beredskapslagring av medisiner, medisinsk utstyr, matkorn, matvarer og annet samfunnskritisk materiell, samt produsere mer medisiner i Norge.
- Sørge for at det blir kartlagt hvilke konsekvenser den internasjonale utviklingen innen kunstig fremstilling av animalsk mat kan få for norsk fiskeeksport og kjøtt- og melkeproduksjon.

Sp (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Sikre at jordvern blir overordnet i all framtidig arealforvaltning.
- I dialog med kommunene tilbakeføre minst halvparten av samlet areal dyrka mark som er avsatt til utbyggingsformål i kommunale planer, og som ennå ikke er bygd ned til landbruks-, natur-, frilufts- og reindriftsområder (LNF-R).
- Redusere den årlige omdisponeringa av matjord til utbyggingsformål til maks 2000 mål årlig innen 2030. Den årlige tilbakeføringa av arealer til LNF-R skal hvert år være større enn årlig omdisponering til utbyggingsformål.
- Lovfeste adgang til varig vern av matjord.
- Innføre forbud mot opsjonsavtaler om kjøp av matjord for framtidig bruksendring til industri-, handels- eller boligområder.
- At staten skal bidra med virkemidler for å skjerme dyrket areal for klimaskader som styrtregn, flom og ras.
- At jordvernet skal vektas tyngre i planprosesser og dispensasjoner, og at det skal nydyrkes like mye jord som det blir omdisponert. Gjennom kommunale matjordplaner skal reguleringsmyndigheten sikre areal for anvendelse slik at kvaliteten på matjorda ivaretas, og at matproduksjonen kan økes.
- At matjord må få en høyere status og vern i forebygging og tiltak ved jord- og skredforebygging.
- Endre dagens nasjonale retningslinjer for samordning av arealbruk og mobilitet, slik at jordvern gis høyeste prioritet ved utbygging i pressområdene. Jordlovens bestemmelser må gis forrang foran disse retningslinjene. Disse endrede retningslinjene må også legges til grunn for byvekstavtalene.
- Styrke norsk matproduksjon basert på eget ressursgrunnlag og sørge for at selvforsyningsgraden, korrigert for importerte fôråvarer, økes til minst 50 prosent innen 2030.
- Øke produksjonen av fôrmidler som grunnlag for husdyrproduksjonen med mål om å redusere fôrimporten.
- Satse mer på planteproduksjon av grønnsaker, frukt og bær, for å styrke norsk Selvforsyning.
- Øke norsk kornproduksjon, særlig matkorn, og bedre kornøkonomien.
- Øke beredskaplagringen av korn og etablere beredskapslager for såkorn og såfrø.

- Videreføre og styrke satsingen på beredskapslager for korn. Lagring bør skje både i sentrale lagre og desentralisert på gårder.

KrF (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- At årlig omdisponering av dyrket jord skal ned til 2000 dekar årlig.
- At det juridiske vernet av matjord må styrkes, med en svært høy terskel for nedbygging av all matjord, både dyrket og dyrkbar.
- At kompensierende tiltak alltid gjennomføres når matjord planlegges nedbygd.
- Styrke jordvernet og redusere tapet av dyrket jord.
- Styrke det statlige beredskapstilskuddet til alle meierier og slakterier i Finnmark, Troms og deler av Nordland - konkurransenøytralt og gis til bedrifter både innenfor og utenfor samvirke.
- Styrke matvareberedskapen og øke selvforsyningsgraden til 50 prosent innen 2030, korrigert for importert forråvare.
- Arbeide for bedre matvaresikkerhet, blant annet ved å legge gode beredskapsplaner for å sikre at matvareforsyningen og matvare-produksjonen kan opprettholdes under krise og katastrofe, øke selvbergings-graden i Norge og sikre tilstrekkelige matvarelagre.
- Gjenoppbygge kornlagre, og øke insentivet for produksjon av mat hos norske bønder, og vurdere nordiske avtaler for matsikkerhet i Skandinavia.
- At Forsvaret skal fokusere på å kjøpe inn lokal mat, for å sikre matberedskap i hele landet.
- Styrke det statlige beredskapstilskuddet til alle meierier og slakterier i Finnmark, Troms og deler av Nordland - konkurransenøytralt og gis til bedrifter både innenfor og utenfor samvirke

V (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Styrke jordvernet, forbedre jordhelsen og redusere tapet av dyrket jord.
- Nye veiprosjekter må skaleres ned for å ta vare på mer natur og matjord.
- Nye veiprosjekter må skaleres ned for å ta vare på mer natur og matjord.
- Videreutvikle tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms for å bidra til bolyst og bosetting.

H (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Ha matsikkerhet og verdiskaping som overordnede mål for norsk landbrukspolitikk.
- Sikre stabil norsk matproduksjon, i samarbeid med produsenter og distributører, og ta initiativ til at det utarbeides en samlet matberedskaps- og forsyningsplan for Norden som inkluderer både fiskeri, havbruk og landbruk.
- Legge til rette for mindre, lokale anlegg for spredt lagring av korn på gårdsbruk.

FrP (jordvern, selvforsyning og beredskap)

- Det er viktig at Norge har en god matvareberedskap som ivaretar flere ulike trusselbilder. Vi foretrekker en desentralisert modell der korn og andre matvarer lagres lokalt, fordi dette er rimeligere og fremstår som en mer robust løsning enn en modell med sentraliserte lagre. Det er viktig å kunne tilpasse og utvide matvareberedskapen raskt i krisetider.
- Styrke beredskapen i Norge.
- Styrke matvareberedskapen i Norge, og sørge for at sjømat inngår i beredskapen.

Klima:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (klima)

- Kutte minst 55 prosent av norske utslipp innen 2030.
- At all politikk tar som utgangspunkt at Norge skal være et nullutslippssamfunn innen 2050. For å få til det må klimagassutslippene reduseres gradvis, og vi må begynne nå.
- At landbruket drives klimavennlig og sikrer naturmangfoldet og kulturlandskapet for framtida. Reduserte klimautslipp fra landbruket må ikke gå ut over bruken av naturressurser og et landbruk med god dyrevelferd.
- Styrke klima- og miljøprofilen i jordbruksoppgjøret for å bidra til reduserte klimagassutslipp og redusert forurensning fra jordbruket.
- At vi skal ha god arealutnytting og maksimal karbonbinding i jorden.
- Stoppe nedbygging av karbonrike arealer som skog, myr, tidevannssump og andre typer våtmark.
- Opprettholde det artsrike kulturlandskapet og sikre det for framtidige generasjoner, ved bl.a. å utarbeide skjøtselsplaner.
- Legge til rette for økt biogassproduksjon med husdyrgjødsel og fiskeriavfall som innsatsfaktorer, og øke kunnskapen om oppgradering og bruk av biorest som gjødsel.
- Innføre støtteordninger for elektriske maskiner i jordbruket.
- Sikre ladeinfrastruktur for el-maskiner og biodrivstoff (biogass), i næringa, men spesielt for transport av melk, dyr, fôr og varer, der dette er en utfordring i dag.
- Industriell hamp burde bli lovlig å dyrke i Norge av miljø- og klimamessige grunner.

SV (klima)

- Levere på Norges klimaforpliktelser i Parisavtalen og videreføre klimasamarbeidet med EU.
- Kutte utslipp i hele økonomien, for å sikre norsk konkurransekraft.
- Foreslå at Norges nye klimamål for 2035 er å redusere utslippene med minst 70-75 prosent sammenlignet med utslippsnivået i 1990. Målet skal lovfestes i klimaloven og meldes inn til FN under Parisavtalen. Målet skal i hovedsak nås gjennom nasjonale tiltak.

- Kutte utslipp av klimagasser i tråd med faglige anbefalinger slik at vi bidrar til å nå de globale målene i Parisavtalen.
- Omstille norsk økonomi slik at vi oppfyller Klimalovens mål om å kutte norske utslipp med 90-95% innen 2050.
- Videreutvikle landbrukets klimaavtale slik at den har mål om å ivareta natur- og biomangfold.
- Etablere et separat klimamål for utslippsreduksjoner fra skog- og arealbruk for å ivareta naturhensyn og gjøre det mer forutsigbart hvor store utslippsreduksjoner Norge skal gjennomføre innen 2035.
- Sikre vellykket klimaomstilling i landbruket ved å bedre klimatilpasning, legge til rette for bruk av ny teknologi, øke omstillingsmidler og tilskudd til dyrking av planter, frukt og grønt.
- Sikre statlig støtte til å berge livet i Oslofjorden gjennom tilskudd til nitrogenrensing, og stoppe avrenning av nitrogen fra landbruket til vassdrag og fjord, gjennom rensing og gjenbruk av nitrogen.
- Lage en ny støtteordning gjennom Enova for å realisere det store potensialet for solceller på driftsbygninger i landbruket.
- Innføre forbud mot nedbygging av myr og andre områder med høy evne til karbonopptak og -lagring og stort naturmangfold.

Ap (klima)

- Det femte løftet er at vi skal nå klimamålene våre og lykkes i omstilling til et klimavennlig samfunn. Vi skal utvikle eksisterende arbeidsplasser og skape nye, trygge jobber.
- Arbeiderpartiet vil ta ansvar for å gjøre samfunnet og økonomien bærekraftig på vei mot lavutslippssamfunnet.
- Utvikle en helhetlig matpolitikk som stimulerer til reduserte klimautslipp uten at det rammer norsk matproduksjon eller gir karbonlekkasje i form av økt matimport.
- Videreutvikle landbrukets klimaavtale slik at den har mål om å ivareta natur- og biomangfold.
- Utvide regnskapsmetodene for klimagassutslipp til å belyse norske bidrag til utslipp i hele verdikjeden (indirekte utslipp).
- Forby uttak av torv og nedbygging av myr, samt styrke restaureringstiltak av myr og økosystem-tjenester.

- Innføre en matkastelovgivning med lovfestet målsetting om å halvere matsvinn i Norge innen 2030.
- Skatte- og avgiftssystemet er et kraftfullt verktøy som i større grad enn før må bidra til klimavennlige valg

MDG (klima)

- Oppnå mål om 60 prosent selvforsyning innen 2030 ved å prioritere dyrking av grønnsaker, korn, belgvekster, sopp, frukt og bær, og oppmuntre til et mer plantebasert kosthold.
- At Norge skal oppfylle sine internasjonale forpliktelser i Parisavtalen. Vi skal nå netto null utslipp i 2045, og kutte minst 80 prosent av våre territorielle utslipp innen 2035, uten at handel med internasjonale klimakvoter eller vår internasjonale innsats regnes med.
- Sette eget klimamål for utslipp som kommer av endringer i skog, arealbruk og karbonlagring til havs, og et eget mål for å kutte utslipp som kommer av forbruket vårt.
- Jordbruk (4,5 mill tonn CO₂e i 2023): bidra til at bonden kan gjøre effektive klimakutt uten tap av inntekter, og uten at det går ut over våre mål for matforsyningen.
- Ha som langsiktig mål å halvere kjøttforbruket, av hensyn til Norges selvforsyningsgrad, dyrevelferd, folkehelse og klima, og sørge for at dyrevelferd systematisk prioriteres fremfor produksjonsvekst i landbruket.
- Øke støtteordninger for tiltak som bidrar til jordas evne til fordrøyning, karbonbinding og klimarobust matproduksjon.
- At kjøtt- og melkeproduksjon utelukkende skal være basert på bruk av lokale beiteressurser og innenlands kraftfôrproduksjon. Importerte kraftfôrråvarer skal fases ut.
- Kutte fossile utslipp i jordbruket blant annet ved å subsidiere innkjøp av nullutslippskjøretøy og styrke Enovas ordninger for primærnæringene.
- Innføre miljøavgift på omsetning av torv.

Sp (klima)

- Bruke virkemidler over jordbruksavtalen for å nå nasjonale mål innenfor økologisk landbruk, og for å tilrettelegge for forutsigbare rammevilkår for økologisk landbruk. Norge må oppfylle våre forpliktelser etter Parisavtalen. Det haster å kutte utslipp for å begrense global oppvarming mest mulig. Norge må følge opp egne forpliktelser i avtalen og bidra i det internasjonale samarbeidet for klimakutt og klimatilpassing. Norge skal gjennomføre nasjonale utslippskutt og bidra til utslippskutt hvor de er mest effektive. Dette innebærer kvotekjøp og å finansiere effektive klimakutt i utlandet - Staten skal tilstrebe at næringen skal få gjennomført tiltakene i jordbrukets klimaavtale, gjennom å sikre finansiering av tiltakene i avtalen og uten at det betyr nedskalering i jordbrukssektoren.
- Øke støtten til implementeringen av landbrukets klimaplan.
- Innføre nasjonalt tilskudd for karbonlagring i jord.
- Opprette en fondsordning for klimainvesteringer i jordbruket som gir skattefordel ved utvalgte klimainvesteringer i gårdsdriften.
- Øke støtten og forenkle rapporteringen for transportstøtte til biogassproduksjon.
- Styrke klimarådgivning på enkeltgårdsbruk og sikre dokumentasjon av kutt av klimagassutslipp.
- Øke forskning og fokus på jordhelse og karbonlagring i jord.
- Gjøre en vurdering av hvordan landbrukssektorens virkemidler kan brukes for å legge til rette for klimatilpassing og klimarobuste driftsformer.
- At staten skal bidra med virkemidler for å skjerme dyrka areal for klimaskader som styrtregn, flom og ras.
- Styrke satsingen på bioøkonomi og klimatiltak for jordbruk og skogbruk gjennom Bionovaen.

KrF (klima)

- Jobbe for å nå målet om reduksjon i norske klimagassutslipp med minst 55 prosent innen 2030, minst 80 prosent innen 2035 og at Norges utslipp skal reduseres til netto null senest i 2050. Det langsiktige nullutslippsmålet skal gjelde alle sektorer, ikke bare CO2. Det norske klimamålet må være koblet til EUs klimamål.
- Følge opp Paris-avtalen og sikre at Norge kutter sine egne klimagassutslipp i tråd med målet om å begrense og stabilisere den globale oppvarmingen til 1,5°C.

- Følge opp Paris-avtalen og sikre at Norge kutter sine egne klimagassutslipp i tråd med målet om å begrense og stabilisere den globale oppvarmingen til 1,5°C.
- Arbeide for betydelige, raske og tilstrekkelige klimakutt i alle sektorer, og øke Norges innsats for å kutte klimautslipp i utviklingsland.
- Gjennomføre klimaavtalen i samarbeid med landbruket.
- Ikke ha klimaavgift på produksjon av rødt kjøtt.
- Sørge for at kostholdsrådenes vurdering baserer seg på menneskers helse. Kostholdsrådene skal ikke vektlegge miljøkrav.
- Ha et generelt forbud mot utbygging på myr, og stille krav om reetablering i de tilfeller der det av samfunnskritiske hensyn er nødvendig med naturinngrep.

V (klima)

- Legge fram en klimaplan for å kutte Norges klimagassutslipp med 55 % innen 2030 og 95 % innen 2050 (sammenlignet med 1990), der det planlegges for at målene nås gjennom nasjonale tiltak.
- Følge opp anbefalingen fra Klimautvalget 2050 om at klimamålene skal legges føringene for alle politikkområder.
- Forlenge klimaavtalen med EU til 2040.
- Lage en stortingsmelding om fremtidens matsystemer der folkehelse, klima, natur og Norges matproduksjon både til lands og til havs blir satt i sammenheng.
- Øke satsningen på klimatilpasning i jordbruket.
- Husdyrproduksjon må i størst mulig grad skje på arealer der det er mulig med høy grad av beite og lite behov for importert kraftfôr, av hensyn til dyrevelferden, klimaregnskapet og for å få en reell selvforsyning.
- Følge opp og bidra til at målene for utslippsreduksjoner som jordbruket selv har forpliktet seg til nås.
- Trappe opp CO₂-avgiften til 3000 kroner innen 2030 og innføre en negativ CO₂-avgift for biogene utslipp og direkte fangst fra luft.

H (klima)

- Norge skal omstilles til et lavutslippssamfunn innen 2050 og oppnå betydelige utslippsreduksjoner innen 2030 i samarbeid med EU.
- Videreføre samarbeidet med EU om klimapolitikken for å sikre en mest mulig kostnadseffektiv klimapolitikk som kutter utslipp i Europa og globalt.
- Styrke kostnadseffektive tiltak i skog- og arealbrukssektoren som kan bidra til økte opptak av CO₂-utslipp, som for eksempel planting av skog.
- Fortsette opptrappingen av CO₂-avgiftene, men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter og styrke virkemidlene for grønn omstilling.
- Innføre et forbruksbasert klimaregnskap for å synliggjøre hvordan norsk forbruk påvirker utslipp og naturinngrep utenfor våre territorielle grenser.
- Bidra til reduksjon i nedbygging av karbonrik myr.

FrP (klima)

- Basere all gjennomføring av klimatiltak på en grundig kost/nytte analyse.
- Starte en aktiv politikk for skogplanting for å redusere utslipp og øke verdiskapningen i Norge.
- Skjerme norsk landbruk og fiskeri for særegne klimatiltak som flytter produksjonen ut av Norge.
- Vi vil motsette oss en symbolpolitikk som har liten eller ingen påvirkning på globale utslipp, men som gjør hverdagen vanskeligere for folk flest. Eksempler på dette er forbud mot salg av nye bensin- og dieselmotorer, avgift på produksjon av rødt kjøtt, elektrifisering av sokkelen som vil kreve massiv utbygging av nye vindmøller på land, eller miljøavgifter uten effekt som bare henter penger til statskassen.
- Det er heller ingen løsning å pålegge økt CO₂-avgift før alternativ teknologi er tilgjengelig.
- Bruke EUs regnemåte for skogen, og regne et CO₂-opptak på om lag 10 millioner 52 tonn fra skog- og arealsektoren i årene 1990 til 2030.

Konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet)

- Sikre norske bønder med sesongproduksjon, gode og faste salgs- og leveringsavtaler med kjedene.
- Bryte opp de største aktorene i dagligvarehandelen.
- Stanse at de store blir enda større gjennom oppkjøp, og innføre regler som stanser dette samt avtaler som i praksis innebærer oppkjøp gjennom at aktører får økt kontroll og makt.
- At det innføres eierskapsbegrensninger for kommersielle selskaper i dagligvarehandelen, for å begrense uheldig maktkonsentrasjon i matsystemet.
- Ha full åpenhet om innkjøpsbetingelser og priser mellom industri og handel.
- Arbeide for å opprette et felles innkjøps- og distribusjonsselskap som kan forhandle felles rabatter som er tilgjengelige for alle butikker, også butikker utenfor kjedenes kontroll. Selskapet skal koordinere distribusjon med direktedistribusjon fra produsent og samdistribusjon der dette er miljømessig gunstig.
- At så lenge et slikt felles system ikke er etablert, sikres produsentenes rett til å bruke egen distribusjon hvis de mener det er formålstjenlig.
- Sikre innkjøpsbetingelser som gjør det mulig for frittstående kjøpmenn å få innkjøp og distribusjon til konkurransedyktig pris.
- Støtte arbeidet for å gjøre lov om god handelsskikk effektiv. Loven er et viktig, men ikke tilstrekkelig, skritt for å sikre en bedre maktbalanse mellom varehandel og industri.
- Styrke Dagligvaretilsynets og Konkurransetilsynet sitt arbeid mot matvarekartellene.
- Legge til rette for direkte handel mellom matprodusenter og forbrukere.

SV (konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet)

- Sikre at offentlig sektor kjøper inn mest mulig norsk, økologisk og lokalprodusert mat.
- Innføre et forbud mot matsvinn for dagligvaresektoren.

- Begrense utbredelsen av dagligvarekjedenes egne merkevarer for å forhindre vertikal integrasjon.
- Forby usaklig prisdiskriminering mellom leverandør og grossist.
- Innføre eierskapsbegrensninger innen dagligvaresektoren for både leverandør og kjeder.

Ap (konkurransen m.m. i dagligvaremarkedet)

- Vi må jobbe for en helhetlig matpolitikk som setter bonden først, bidrar til et aktivt jordbruk og foredlingsindustri over hele landet, med konkurransevilkår som bidrar til å holde prisen hos forbruker på et tålelig nivå. Dette gjelder særlig i dagligvaremarkedet, hvor konkurransen i dag er svak, noe som bidrar til høye matpriser.
- Øke lokalmatproduksjon, småskalaproduksjon og bærekraftig og naturvennlig landbruk.
- Stimulere til at offentlige innkjøpere, herunder Forsvaret, kjøper mer norsk og lokal mat.
- Ta grep for at kjedemakten ikke går på bekostning av norsk matproduksjon, mindre produsenter og landbrukssamvirket.
- Åpne for salg av lokalprodusert øl, vin og brennevin fra produksjonslokalene til småprodusenter, uten at det i volum skal utfordre Vinmonopolets stilling og funksjon.
- Bedre konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen for å sikre bedre fordeling av avkastningen i verdikjeden, og få ned matprisene.
- At Konkurransetilsynet raskt skal kunne gripe inn i markeder hvor konkurransen er dårlig.
- Forene interessene for en rettferdig og lønnsom verdikjede for å sikre at Norge har et bærekraftig matsystem.

MDG (konkurransen m.m. i dagligvaremarkedet)

- Avvikle de kommersielle opplysningskontorene for kjøtt, meieri og egg. Opprette et statlig næringsuavhengig kostholdsinformasjonskontor med bakgrunn i fakta og forskning fra Helsedirektoratet.
- At sunt kosthold, som er bra for miljøet, helsen og dyrevelferden skal legges til grunn for formidling og servering på skoler, institusjoner og til allmennheten.

- At kostholdsrådene skal baseres på bred forskning om mat som er bra for både folkehelse og miljø i et langsiktig perspektiv. Risiko forbundet med bruk av kunstige næringsmiddel, prosesseringsmetoder og sprøytemidler skal tydeliggjøres.
- At det arbeides for merkeordninger som gjør det enkelt for forbruker å velge mat som både i produksjon og konsum er sunn og bærekraftig.
- Sikre at matkasteloven sørger for at det blir slutt på destruksjon av fullverdig mat som ikke tilfredsstiller pakkestandarder.
- At det offentlige bruker sin innkjøpsmakt til å velge kortreiste, sunne og økologiske matvarer. Minimum 20 prosent av innkjøp og konsum skal være økologisk norskproduserte råvarer innen 2030.
- Styrke konkurranselovgivningen i dagligvarebransjen for å sikre et robust matmarked som understøtter tilgang til sunne matvarer i butikkene, enklere tilgang for bøndene til kundene og priser som settes i rimelig forhold til behov for marginer. 7. Fremme direktesalgskanaler, som REKO-ring, markeder og kooperativer, for å styrke særlig mindre gårdsbruk og markedshager sine økonomiske marginer.
- At staten må bidra med finansieringsordninger til foredlingsvirksomheter for lokale råvarer, som møller, meieri, slakteri og grøntdistribusjon.
- At det offentlige bruker sin innkjøpsmakt til å velge kortreiste, sunne og økologiske matvarer. Minimum 20 prosent av innkjøp og konsum skal være økologisk norskproduserte råvarer innen 2030.
- At dagligvarekjedene skal bidra til å finansiere kostbare dyrevelferdstiltak i landbruket, som for eksempel løsdriftkrav for storfe og økt arealkrav til gris.
- Utrede et forbrukervennlig og bredt tilgjengelig system for karbonmerking av alle produkter (varer og tjenester) og deres frakt. Og at Norge skal være en pådriver for felles europeiske standarder for karbonmerking.

Sp (konkurransen m.m. i dagligvaremarkedet)

- Revidere lov om god handelsskikk med sikte på å skjerpe reguleringen av hvilke krav aktørene kan stille til hverandre i forhandlingene. Egne merkevarer (EMV) må merkes med produsent og opprinnelsesland. Ulik behandling av EMV-produkt og uavhengige merkevarer må forbys.
- Avgrense makta til dagligvarekjedene, styrke råvareprodusentenes stilling i varekjeden og begrense matkjedenes adgang til vertikal og horisontal integrering i matmarkedet.

- Styrke samarbeidet mellom helsemyndighetene og dagligvarebransjen for å legge til rette for et sunnere kosthold.
- Utvide ordningen for alkoholsalg fra gårdsbutikker og gårdsbryggeri.
- Styrke samarbeidet mellom reiselivsaktører, kulturliv og matprodusenter gjennom felles markedsføring og samarbeid om utvikling av reiselivsprodukt.
- Styrke norsk matkultur i reiselivsnæringen.
- Etablere beredskapslager for nødvendige matvarer i regi av dagligvarekjedene. Vurdere en ordning der de store aktørene i dagligvarebransjen pålegges å ha lager og distribusjon i alle våre fem landdeler.

KrF (konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet)

- Bidra til at det offentlige velger norske produkter.
- Legge til rette for å bevare lokal matkultur og forenkle regelverket slik at større volum lokalmat blir omsatt lokalt.
- Styrke Konkurransetilsynet og Dagligvaretilsynet sitt ansvar for å avgrense uheldige sider ved maktkonsentrasjonen i verdikjeden for dagligvarer.
- Sikre lik konkurranse mellom egne merkevarer og uavhengige merkevarer og tydelig merking av produsent og opprinnelsesland.
- Styrke bondens posisjon i verdikjeden for mat.
- Innføre tydelig merking av ultraprosessert mat med advarsler for høyt innhold av sukker, salt og fett.
- Ha en sunn skatteveksling slik at sunne matvarer blir billigere og usunne dyrere

V (konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet)

- Stille krav om høy dyrevelferd i relevante offentlige innkjøp.
- Øke konkurransen i dagligvaresektoren.

H (konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet)

- Legge til rette for god konkurranse i norsk dagligvare- og matbransje og mer åpenhet i verdikjeden for dagligvare.
- Utvide muligheten for lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer til å selge varene sine til besøkende.

FrP (konkurranse m.m. i dagligvaremarkedet)

- Landbrukets konkurranseevne må styrkes, og i større grad baseres på markedsøkonomiske prinsipper, slik som landets øvrige næringer.

Markedsregulering og markedsordninger:

[Behandling i Stortinget](#)

Rødt (markedsregulering og markedsordninger)

- At landbrukssamvirkene skal fortsatt være markedsregulator, og skal blant annet oppfylle hente- og leveringsplikten i hele landet. Markedsordningene i landbruket er nødvendige for å balansere produksjon og etterspørsel.
- Det skal etableres en markedsregulator for grønt-næringen, med henteplikt, for å etablere og sikre forutsigbarhet for avsetning av produktene fra og over hele landet.
- At ny prisordning for melk får virke en periode og at det deretter gjøres en vurdering av denne.
- At de konkurransepolitiske tiltakene på melk fremover finansieres over statsbudsjettet og ikke gjennom dagens forbrukeravgift.
- At det skal brukes tak og trappetrinn på tilskudd og produksjonsregulering.
- Sikre norske bønder med sesongproduksjon, gode og faste salgs- og leveringsavtaler med kjedene.

SV (markedsregulering og markedsordninger)

IKKE UTARBEIDET

Ap (markedsregulering og markedsordninger)

- Ta grep for at kjedemakten ikke går på bekostning av norsk matproduksjon, mindre produsenter og landbrukssamvirket.
- At Konkurransetilsynet raskt skal kunne gripe inn i markeder hvor konkurransen er dårlig.
- Ivareta og videreutvikle pilarene i norsk landbruk: jordbruksforhandlinger, eiendomspolitikken og samvirkemodellen med markedsregulering.
- Vi må jobbe for en helhetlig matpolitikk som setter bonden først, bidrar til et aktivt jordbruk og foredlingsindustri over hele landet, med konkurransevilkår som bidrar til å holde prisen hos forbruker på et tålelig nivå. Dette gjelder særlig i dagligvaremarkedet, hvor konkurransen i dag er svak, noe som bidrar til høye matpriser.
- Forene interessene for en rettferdig og lønnsom verdikjede for å sikre at Norge har et bærekraftig matsystem.

- Sikre rammebetingelser for næringsmiddelindustrien og konkurransekraften til norsk matproduksjon, herunder konkurransekraften for norske råvarer.
- Legge til rette for fortsatt konkurranse i meierisektoren.

mdg

MDG (markedsregulering og markedsordninger)

- Aerkjenne og styrke landbrukssamvirket, som en forutsetning for landbruk over hele landet, og opprettholde dagens ordning med henteplikt og markedsreguleringer.
- Utvide mottaksplikt for grønt-, sopp-, bær- og fruktnæringen gjennom samvirkeordning slik at norske varer blir tilgjengelig på markedet i alle regioner.

Sp (markedsregulering og markedsordninger)

- Sikre en velfungerende markeds- og produksjonsregulering og sikre samvirkets rolle som markedsregulator og avtaker av norske råvarer fra hele landet.
- Bevare prisutjevningsordningen for melk for å sikre at melkeprodusenter får lik pris uavhengig av hvor melka produseres og hva den skal brukes til.
- Fjerne de konkurransepolitiske virkemidlene i prisutjevningsordninga for melk, og styrke støtten til mindre meieriaktører og ysterier.
- Avgrense makta til dagligvarekjedene, styrke råvareprodusentenes stilling i varekjeden og begrense matkjedenes adgang til vertikal og horisontal integrering i matmarkedet

KrF (markedsregulering og markedsordninger)

- Videreføre samvirkebaserte markedsordninger med henteplikt av blant annet dyr, melk og egg, og årlige jordbruksforhandlinger.
- Legge til rette for mer konkurranse i engros- og distribusjonsleddet og større åpenhet om praksis og avtaler knyttet til dette.
- Styrke det statlige beredskapstilskuddet til alle meierier og slakterier i Finnmark, Troms og deler av Nordland - konkurransenøytralt og gis til bedrifter både innenfor og utenfor samvirke.

V (markedesregulering og markedesordninger)

- Dreie landbrukspolitikken til å bli mindre basert på støtte gjennom høye priser og markedesreguleringer, og mer støtte til fellesgoder som miljø og distriktsutvikling.
- Se på andre muligheter for å regulere melkeproduksjonen enn dagens kvoteordning.
- På sikt avskaffe markedesregulatorordningen, og i mellomtiden flytte ansvaret til staten.

H (markedesregulering og markedesordninger)

- Evaluerer eksisterende reguleringer knyttet til markedesregulatorene for å sikre at konkurransen ikke begrenses unødvendig, eller at det hindrer nye aktører i å komme inn på markedet.
- Flytte ansvaret for markedesregulering av melk og kjøtt til en uavhengig aktør for å sikre en mer uavhengig markedesregulering, og avvikle markedesregulering på egg.

FrP (markedesregulering og markedesordninger)

- Landbrukets konkurranseevne må styrkes, og i større grad baseres på markedsøkonomiske prinsipper, slik som landets øvrige næringer.

Naturmangfold:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (naturmangfold)

- At landbruket drives klimavennlig og sikrer naturmangfoldet og kulturlandskapet for framtida. Reduserte klimautslipp fra landbruket må ikke gå ut over bruken av naturressurser og et landbruk med god dyrevelferd.
- Opprettholde det artsrike kulturlandskapet og sikre det for framtidige generasjoner, ved bl.a. å utarbeide skjøtelsesplaner.

SV (naturmangfold)

- Vi må følge opp Norges internasjonale forpliktelse til å stanse tap av naturmangfold, og sikre at 30 % av arealet til lands og til havs bevares og forvaltes i samsvar med FNs naturavtale.
- Opprettholde flere verneområder og utvide eksisterende. Vernet skal være representativt for norsk natur.

Ap (naturmangfold)

- Prioritere bruk av grå arealer, bevare områder med stor betydning for naturmangfold og styrke vern av sårbar natur.
- Videreføre den todelte målsetningen om å både ha levedyktige rovviltstammer og et aktivt beitebruk i tråd med Stortingets forlik, naturmangfoldloven og våre internasjonale forpliktelser.
- Etablere en nasjonal plan innen 2026 og iverksette tiltak for å restaurere ødelagte eller skadede naturområder på land, i ferskvann, fjorder og i havet, i tråd med FNs naturavtale.

MDG (naturmangfold)

- Revidere plan- og bygningsloven med utgangspunkt i arealnøytralitet, naturrestaurering og naturmangfoldloven. Loven skal forvaltes av Klima- og miljødepartementet.

Sp (naturmangfold)

- I Senterpartiets forvaltertankegang har mennesket et ansvar for at vi gjennom vår bruk av naturen tar vare på naturmangfold og miljø. Menneskets fremtid er betinget av at naturens produksjonsevne og mangfold opprettholdes.

KrF (naturmangfold)

- Arbeide for en rettferdig og ambisiøs implementering av naturavtalen.
- At hensynet til naturmangfold skal tillegges stor vekt i arealplanlegging og vurdering av infrastrukturprosjekter, konsesjoner, energi- og kraftutbygging og utbygging av hyttefelt. Utbedring og utbygging av veiprosjekter bør fortrinnsvis ta utgangspunkt i eksisterende veitraséer.

V (naturmangfold)

- Naturmangfoldloven skal ligge fast og beskytte det biologiske mangfoldet, inkludert rovdyrene, i norsk natur.

H (naturmangfold)

IKKE UTARBEIDET

FrP (Naturmangfold)

IKKE UTARBEIDET

Plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika:

Rødt (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Arbeide for at landbruket blir mindre avhengig av kjemiske innsatsfaktorer som sprøytemidler og mineralgjødsel.
- At Norge skal ta ansvar for å sikre vare bevaringsverdige husdyrraser.
- At man ikke skal kunne ta patent på levende organismer, og at bønder skal ha retten til å samle inn og så frø fra egenavling.
- Arbeide for en tydeligere merking av GMO-produkter.

SV (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Minimum 15 prosent av landbruksarealet skal dyrkes økologisk innen 2030.

Ap (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Styrke Mattilsynet, slik at det kan ivareta sine viktige samfunnsoppgaver knyttet til trygg mat, eksportsertifikater og dyrevelferd.

MDG (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Ha et føre var-prinsipp for bruk av genmodifisering i matproduksjon. Regelverket må sikre at langsiktige konsekvenser for arter og økosystemer blir dokumentert før produksjonsmetoder og matvarer distribueres, og at makt ikke konsentreres til få aktører.
- Ytterligere redusere antibiotikabruken i norsk matproduksjon, og lede an internasjonalt i arbeidet mot antibiotikaresistens.

Sp (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Være restriktiv når det gjelder genmodifiserte organismer og legge føre-var-prinsippet til grunn for godkjenning.
- Føre en restriktiv politikk for import av husdyr, kjæledyr og planter for å bevare den gode dyre- og plantehelsen i Norge. Vurdere å begrense fri planteimport og øke norsk produksjon med bakgrunn i uønsket smitte og stor transport.

- Opprettholde forbudet mot forbyggende bruk av antibiotika og vekstfremmende medikamenter i dyrefôr.
- Gjennomføre en konsekvensutredning om spredning av antibiotikaresistens ved grenseoverskridende virksomhet når det gjelder mat og levende dyr.

KrF (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Fortsette å jobbe for lavere og restriktiv bruk av antibiotika i jordbruket.

V (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Redusere bruken av antibiotika, medisiner og plantevernmidler i jordbruket.
- Oppdatere Genteknologiloven i tråd med forslag fra Genteknologiutvalget.

H (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- At Norge skal være fremst i arbeidet med å begrense bruk av antibiotika i husdyrholdet og opprettholde et strengt regime for sprøytemiddelbruk

FrP (plantevern, GMO, trygg mat og antibiotika)

- Sikre at det brukes minst mulig antibiotika i dyrehold i Norge.

Rovdyr:

Rødt (rovdyr)

- Sikre de store rovdyrenes plass i de norske økosystemene, samtidig som vi styrker den norske selvforsyningsgraden.
- Det skal være en lav terskel for skadefelling av rovvilt i beiteprioriterte områder, og det skal være høy terskel for uttak i rovviltprioriterte områder.
- Rovviltneemndene skal revurderes og få et sterkt faglig og kunnskapsbasert grunnlag.
- Øke antallet biologer, økologer og veterinærer i Statens naturoppsyn (SNO) for å sikre at forvaltningen er basert på den best tilgjengelige kunnskapen. Forvaltningen må ta hensyn til både rovdyr og andre interesser og fremme reelt konfliktdempende tiltak, som prioriter ikke-dødelige tiltak for konfliktdemping, som rovdyravisende gjerder, radiobjeller, vokterhunder og sesongbaserte beiteplaner.
- Soneforvaltning må ta utgangspunkt i rovdyrenes naturlige leveområder, sikre sammenhengende korridorer, og være basert på forskningsrapporter fra NINA og andre relevante kilder. Områder som er prioritert for rovdyr må utvides for å sikre levedyktige bestander.

SV (rovdyr)

- Sikre levedyktige bestander av de fire store rovdyrene i Norge.

Ap (rovdyr)

- Videreføre den todelte målsetningen om å både ha levedyktige rovviltstammer og et aktivt beitebruk i tråd med Stortingets forlik, naturmangfoldloven og våre internasjonale forpliktelser.
- Sikre at bestandsmålene faktisk følges opp, for å skape tillit mellom befolkning og forvaltning. Når en rovviltbestand ligger over bestandsmålet, skal den forvaltes i tråd med det målet som er vedtatt av Stortinget

MDG (rovdyr)

- Forvalte rovdyrbestandene i Norge på en bærekraftig måte, som innebærer betydelig større bestander av ulv, gaupe, jerv, bjørn og kongeørn. Vi vil ha en livskraftig bestand med genetisk variasjon, avvikle rovviltneemndene og støtte forebyggende tiltak mot rovdyrskader.

- Øke støtten til forebyggende tiltak mot tap av dyr på beite og omstilling til besetninger som er robuste for utmarksbeite. Bønder som likevel ikke kan benytte seg av beiterettigheter på grunn av rovdyr må kompenseres.
- Innføre gjeterordninger og bonusutbetalinger til beitedyreiere som øker dyrevelferden, ved å ha mindre og sunnere besetning, mer tilsyn, mindre tap av dyr og færre rovdyrkonflikter.

Sp (rovdyr)

- Etablere nye, reduserte bestandsmål for ulv, jerv, gaupe, bjørn og ørn.
- Kontinuerlig arbeide for at folk og næringer ikke blir skadelidende ved norsk rovviltspolitik.
- Sikre at de regionale rovviltnebdene har rammer og fullmakter som sikrer en effektiv forvaltning.
- Fullføre arbeidet med ny tellemetode på gaupe.
- Gi full erstatning til dem som lider tap som følge av tap til rovvilt.
- Endre kriteriene for å dokumentere rovvilttap.
- Sørge for å starte et lovarbeid for å styrke nødvergeretten.
- Gå inn for å lage en egen skadefellingsforskrift for å effektivisere uttak av skadegjørere.
- Sørge for økt kunnskap om rovdyrpolitikens konsekvenser for reindriftsnæringa, berørte kommuner, beitenæring og øvrige utmarksnæringer, samt iverksatte effektive tiltak som reduserer direkte og indirekte tap. Hvor tapene ikke kan reduseres, skal de kompenseres.
- Sørge for at beitenæringenes og berørte kommuners fagkompetanse i større grad inkluderes i kunnskapsgrunnlaget for rovdyrforvaltningen.
- Etablere en forvaltningspraksis med uttak av ørn i områder med tette bestander og der tap og skader på bufe og tamreindyr er sannsynliggjort.
- Effektivisere lisensfelling og prioritere slik felling i nærheten av beiteområder. Fastsatte kvoter skal tas ut med bistand fra SNO.
- Skille klart mellom lisensfelling og uttak av skadedyr.
- At dersom en art ligger over bestandsmål skal det gjøres uttak for å komme ned på bestandsmål.

- Gi godkjente fellingslag som utfører uttak ytterligere virkemidler til å utføre oppgaven.
- At lisensjegerne og skadefellingsmannskap skal kunne gis samme beskyttelse som offentlige tjenestemenn i alle faser av oppdragsgjennomføringen når de deltar i lisensfelling.
- Sikre at det er mulig å bruke alle tilgjengelige tekniske hjelpemidler ved skadefelling.
- Tillate bruk av hund ved skade- og lisensfelling og sørge for at slike hunder kan trenes i Norge.
- Bevilge mer midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak.
- Sikre at det i beitesesongen skal være stående fellingstillatelse på rovvilt i beiteprioriterte områder, innenfor rovdysikre beitegjerd, på innmarksbeite og i kalvingsområder for rein eller på utsiden av rovviltets forvaltningsområde.
- Kartlegge de kostnader og tap i verdiskapning som rovviltbastendene påfører lokalsamfunnene i form av tap av beitedyr, tapt beitebruk og annen innskrenkning i bruk av utmark og utmarksressurser. Jaktrett og viltressurser må inkluderes.
- Flytte styringen av den statlige rovviltforvaltningen til Landbruks- og matdepartementet.
- Ta i bruk nye teknologiske hjelpemidler for å styrke forebyggende og konfliktdempende tiltak, som radiobieller og andre aktuelle teknologier.

KrF (rovdyr)

- Sikre at at Norge tar sin naturlige del av ansvaret for levedyktige bestander av de fem store rovviltartene bjørn, ulv, jerv, gaupe og kongeørn. Det må sikres tilstrekkelige midler til registrering av rovdyrbestanden. Raske uttak av skadedyr, samt å forhindre at bjørn, ulv, jerv og gaupe etablerer bestand utenfor kjerneområdene, er en viktig del av forvaltningen.
- Sikre en mer effektiv lisensjakt på jerv, samt bedre registrering av gaupebestanden.
- Sikre bøndene gode erstatningsordninger ved tap av beitedyr på grunn av rovdyr.
- Bevare og videreutvikle landbruket i de samiske områdene.

V (rovdyr)

- Øke bestandsmålene for ulv, jerv og gaupe.
- Avvikle rovviltneemndene i dagens form og innføre faglig forvaltning av rovdyr.
- Påse at Norge oppfyller sine forpliktelser overfor rovdyrene i henhold til Naturavtalen, Bern-konvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold.
- Utvide rovdyrsonene og styrke rovdyrenes rettsvern utenfor sonene.
- Jobbe aktivt med konfliktdempende tiltak og sikre at slike tiltak får statlig finansiering.

H (rovdyr)

- Legge rovdyrforliket, og den todelte målsettingen om beitedyr og bærekraftige rovdyrbestander, til grunn for forvaltningen av rovdyrbestandene, samt forbedre dialogen mellom lokalsamfunn og myndigheter.

FrP (rovdyr)

- Nødvergeretten som nå gjelder for angrep på hund, bør i tillegg gjelde når rovdyr kommer inn på innmark og ikke lar seg skremme bort.
- Oppheve kjerneområdet for rovdyr.
- Samordne forvaltning av rovdyr og landbruk.
- Opprettholde lokal forvaltning av vilt.
- La lokale myndigheter ha ansvaret for rovdyrforvaltningen.
- At det skal pålegges staten å gi full erstatning til grunneiere, næringsdrivende eller andre som lider tap som følge av statens overordnede rovdyrforvaltning.
- At det innføres kvotejakt der hvor dette ikke truer den totale bestandens overlevelse.
- At rovdyrforlikene skal evalueres.

Skatter og avgifter:

Rødt (skatter og avgifter)

- Øke CO2-avgiften gradvis for å nå klimamålene, og betale tilbake gjennom en omfordelende ordning. Ordningen må være progressiv med en øvre inntektsgrense for hvem som mottar tilbakebetalingen, og gi ekstra kompensasjon til barnefamilier og folk i distriktene.
- At fritaket i CO2-avgiften på naturgass som blir brukt i veksthusnæringen, skal avvikles så raskt som mulig.
- Kutte moms på norskprodusert frukt, grønt og vegetarprodukter, for å stimulere til økt forbruk av dette.
- Sikre at økonomi ikke blir et hinder for muligheten til å ha et sunt kosthold, for eksempel ved å kutte moms på norskprodusert frukt og grønt.

SV (skatter og avgifter)

IKKE UTARBEIDET

Ap (skatter og avgifter)

- Trappe opp CO2-avgiften til minst 2000 2020-kroner innen 2030 og varsle opptrappingsplan etter 2030.
- Skatte- og avgiftssystemet er et kraftfullt verktøy som i større grad enn før må bidra til klimavennlige valg. Sterkere bruk av klimaavgifter må balanseres med avgiftsreduksjoner eller andre virkemidler til fordel for folk. Opptrapping av klimaavgifter må i større grad bidra til økt omstilling og rettferdig fordeling.

MDG (skatter og avgifter)

- Jordbruk 4,5 millioner tonn CO2e i 2023): Bidra til at bonden kan gjøre effektive klimakutt uten tap av inntekter, og uten at det går ut over våre mål for matforsyningen.
- Innføre momsfritak på frukt og grønt.
- Utrede og innføre en naturavgift ved nedbygging av natur og matjord. Avgiften skal ikke gjelde i kommuner som allerede krever økologisk kompensasjon ved nedbygging.
- Innføre miljøavgift på omsetning av torv.

Sp (skatter og avgifter)

- Opprette en fondsordning for klimainvesteringer i jordbruket som gir skattefordel ved utvalgte klimainvesteringer i gårdsdriften.
- Ikke innføre CO₂-avgift på biologiske produksjoner.
- Fjerne momsen på norsk frukt og grønt.
- Innføre skattefradrag på det årlige sparebeløpet i Gårdssparing for unge (GSU).

KrF (skatter og avgifter)

- Innføre gårdssparing for unge (GSU) med skattefradrag på samme måte som i BSU-ordningen.
- Innføre Jordbrukskonto, slik at inntekt og skatt kan fordeles over flere år.
- Ikke ha særskilte, egne avgifter på produksjon eller omsetning av rødt kjøtt.
- Ikke ha klimaavgift på produksjon av rødt kjøtt.
- Bruke omsetningskrav og avgiftspolitikken til å sikre økt bruk av bærekraftig biodrivstoff i luftfarten.
- Heve CO₂-avgiften gjennom en forutsigbar og økende prisbane som er tilstrekkelig for at Norge når sine forpliktelser i Paris-avtalen og nasjonale klimamål.

V (skatter og avgifter)

- Trappe opp CO₂-avgiften til 3000 kroner innen 2030 og innføre en negativ CO₂-avgift for biogene utslipp og direkte fangst fra luft.

H (skatter og avgifter)

- Fortsette opptrappingen av CO₂-avgiftene, men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter og styrke virkemidlene for grønn omstilling.
- Endre deler av grunnavgiften på drikkevareemballasje til en materialavgift som

FrP (skatter og avgifter)

- Redusere avgiftene på grensehandelsutsatte varer for å sikre norske arbeidsplasser.

- Harmonisere miljø- og klimaavgiftene slik at lik miljø-/klimabelastning gir lik avgiftsbelastning på tvers av sektorer.
- Arbeide for å halvere merverdiavgift på matvarer.

Skog:

Rødt (skog)

- Stoppe nedbygging av karbonrike arealer som skog, myr, tidevannssump og andre typer våtmark.
- Satse på utviklingen av bioøkonomi for å sikre en økt videreforedling av ressurser fra hav, jord og skog, spesielt at eksporten av massevirke og ubearbeidet fisk erstattes av videreforedlingsbedrifter i distriktene.
- Verne minst 10 prosent av den produktive skogen. Det skal ikke gis tilskudd til å ta ut biologisk gammel skog, og subsidieordningen til hogst i bratt terreng skal avvikles.
- Innføre meldeplikt for hogst av skog.
- Forby hogst i fuglenes hekketid.
- Erstatte fossile råvarer og energi med miljøsertifisert biomasse der det er gunstig.
- At skogens karbonbindingsevne styrkes.
- At norske skogressurser skal videreforedles i Norge.
- At det blir stilles krav til mer naturvennlig hogst og mer miljøvennlig tømmertransport.
- At ved skal produseres og omsettes der denne ressursen er underutnyttet, særlig gjennom organisatoriske tiltak.
- Øke bruken av tre i byggebransjen. Offentlige byggeprosjekter skal velge norsk trevirke framfor andre materialer.
- At staten og kommunene skal overta store privatkapitalistiske skogseiendommer for å sikre at allmennheten har tilgang til friluftsliv, jakt og fiske. Statskog skal verne en større del av skogeiendommene sine, aktivt kjøpe opp skogseiendommer som kommer på salg, og drive et miljøvennlig og bærekraftig skogbruk.
- Støtte prosjekt for produksjon av biokull av skogsavfall.

- Verne skog som er eldre enn 150 ar, mot flatehogst. Hogst i naturskog, urskog og urørt skog må avsluttes og det må opprettes kompensierende tiltak for skogseiere. Rødt mener at små grunneiere trenger sterkere kompensasjon enn større. Et nasjonalt organ må føre tilsyn, ha oppfølging og vurdering av hogsttillatelse også i tilgrensede områder.
- Forby kunstgjødsling av skog.
- Vern av skog bør først og fremst søkes løst gjennom frivillig vernordningen.
- At mest mulig av tømmerstokken må videreføres til produkter med høy klimanytte.
- Styrke det biologiske mangfoldet i skogen og stimulere til å gjøre skogeiendommene mer robust i møte med klimaendringene.
- Ha program for biologisk mangfold og klimatilpasning av skog.
- Ha økt bruk av tre og biomasse fra skogen og et grønt industriløft.
- Øke støtten til råtebekjempelse.
- Forby flatehogst. Bevilge penger til omstillingshogst for produksjonsskog.
- Ta ut mer sitkagran fra norsk fauna og fjern kravet om å replanting av denne, der det tas ut.
- Ha et forbud mot hogging av eldre døde trestammer som kalles gadd, da disse trærne er en svært viktig faktor for biologisk mangfold og er biotoper for mange truede insekter, lav og sopp. Det samme gjelder vern av samme typen trær liggende på bakken med tilnavnet lager.
- At søknader om skogsbilveier skal alltid behandles etter plan og bygningsloven, og det skal alltid fremlegges en uavhengig konsekvensutredning for søknad behandles.

SV (skog)

- Etablere et separat klimamål for utslippsreduksjoner fra skog- og arealbruk for å ivareta naturhensyn og gjøre det mer forutsigbart hvor store utslippsreduksjoner Norge skal gjennomføre innen 2035.
- Styrke skogvernet til å gjelde 10 prosent av produktiv skog innen 2030 og øke skogvernbudsjettet i tråd med dette.
- Stimulere et skogbruk som både fremmer karbonlagring og styrker naturmangfoldet gjennom stort løvtreinnslag, ivaretagelse av gammelskog og bruk av varierte hogstformer.

- Innføre midlertidig forbud mot flatehogst i naturskogene inntil naturverdiene der er kartlagt og vern avklart.
- Bygge strategiske industrisatsinger på flytende havvind, hydrogenproduksjon, karbonfangst og lagring, helhetlige verdikjede for batterier, grønn skipsfart og bioindustri, hvor det sikres at verdiskapingen skjer i Norge og kommer fellesskapet til gode.

Ap (skog)

- Trappe opp CO2-avgiften til minst 2000 2020-kroner innen 2030 og varsle opptappingsplan etter 2030.
- Følge opp Grønt Industrieløft, og videreutvikle hele verdikjeden knyttet til skog- og trenæringen for å utvikle industri-arbeidsplasser over hele landet.
- Stimulere til mer effektiv utnyttelse av råstoffer fra skogen til blant annet dyrefôr, for å redusere fôrimporten.
- Følge opp Stortingets mål om 10 prosent vern av skogen, samtidig som vi stimulerer til økt aktivitet og verdiskaping basert på bioressurser fra skogen.
- Sikre norsk og lokalt eierskap og kontroll med skogen gjennom konsesjons- og eiendomslovgivningen.
- Vi vil sikre en ansvarlig og langsiktig forvaltning av skogen, med god balanse mellom bruk og vern. Et aktivt og bærekraftig skogbruk skal bidra til arbeidsplasser og økt verdiskaping, samtidig som vi ivaretar naturverdier og arts mangfoldet i skogen.
- Gjennom næringspolitikken vil vi stimulere til økt aktivitet og økt verdiskaping for skog- og trenæringen og den «grønne» bioøkonomien. Ambisjonen vår er at Norge skal ha verdens mest bærekraftige skogbruk.
- Stimulere til mer effektiv utnyttelse av råstoffer fra skogen til blant annet dyrefôr, for å redusere fôrimporten.
- Følge opp Stortingets mål om 10 prosent vern av skogen, samtidig som vi stimulerer til økt aktivitet og verdiskaping basert på bioressurser fra skogen.
- Stimulere til økt bruk av norsk trevare.
- Sikre Statskog som en stor og viktig aktør, og som et verktøy for industribygging og næringsutvikling i områder der Statskog har eiendommer.
- Overføre forvaltningen av skog- og utmarkseiendommene som ligger i Allstad (tidligere Opplysningsvesenets fond) til Statskog.

- Registrere naturskog for naturverdier og kartfeste disse så raskt som mulig, slik at de både kan brukes i arealregnskap og til andre formål.
- Være garantist for allmenhetens tilgang til skog- og utmarksområder som forvaltes av selskap som staten eier.

MDG (skog)

- Jordbruk 4,5 millioner tonn CO₂e i 2023): Bidra til at bonden kan gjøre effektive klimakutt uten tap av inntekter, og uten at det går ut over våre mål for matforsyningen.
- Sette eget klimamål for utslipp som kommer av endringer i skog, arealbruk og karbonlagring til havs, og et eget mål for å kutte utslipp som kommer av forbruket vårt.
- Jobbe for et skogbruk som utvikler en lønnsom skognæring som ivaretar skogen som leveområde og økosystem, og som bidrar til økt naturmangfold.
- Verne minst ti prosent av produktiv skog innen 2030.
- Innføre forbud mot all flatehogst i ur- og naturskog, altså skog der det ikke har vært flatehogd etter 1940, og gjøre all hogst i denne type skog søknadspliktig.
- Styrke kartlegging av arter, vegetasjonstyper og økosystemer i norsk natur. Det skal stilles krav til at kartlegging av skog utføres av biologisk og økologisk faglig kompetent personell som ikke har bindinger til næringer som har interesser i bruk av naturressursene.
- Styrke og samordne støtteordningene for skogeiere som ønsker å gå over til mer skånsom og naturvennlig skogsdrift, og fjerne miljøskadelige subsidier.
- Revidere skogloven med mål om at forskriften på selvstendig grunnlag stiller alle nødvendige krav til miljøhensyn, samtidig som den eksplisitt legger til rette for straffeforfølgelse ved grove brudd.
- Øke konkurransekraften for tre som byggemateriale gjennom å sikre at større offentlige prosjekter bygges med høy andel trevirke.
- Kreve reguleringsplan for tillatelse til bygging av nye skogsbilveier, med strenge vurderinger i forhold til friluftsliv, naturfare og biologisk mangfold.
- Forlenge trærnes levetid gjennom å øke rotasjonstid i skogbruket, for å ta bedre vare på biologisk mangfold og øke karbonlagring i skog.
- Avvikle bruk av plantevernmidler og gjødsling i skogsområder.

- Øke beredskapen mot skogbranner gjennom tiltak som å etablere strategisk plasserte vannreservoarer, kartlegge naturlige vannkilder, øke overvåkning og gjennomføre regelmessige øvelser.

Sp (skog)

- Senterpartiet mener Norge i større grad skal bruke skogen i klimakampen. Det bør legges til rette for at skogeier får betalt for å utsette hogst ut over økonomisk hogstmodenhetsalder, og frem til alder for maksimal årlig middeltilvekst. Dette vil bidra betydelig til CO₂-fangst og lagring. Dette fordrer at skogen skjøttes annerledes. Utvalgte egnede bestand vil binde betydelige mengder CO₂ og bidra til mer skurtømmer og langlivede produkter til samfunnet. Betaling for økologiske tjenester som skogen kan levere til samfunnet bør innføres i Norge, slik det praktiseres i mange europeiske land.
- Sette eget klimamål for utslipp som kommer av endringer i skog, arealbruk og karbonlagring til havs, og et eget mål for å kutte utslipp som kommer av forbruket vårt.
- Bruke naturlig karbonfangst gjennom hav, skog og jord for å øke karbonopptaket og forebygge klimaendringer.
- Utvide BIONOVAs mandat til utvikling av verdiskaping knyttet til karbonfangst i skog, jord og hav.
- Sikre at nasjonale villreinområder, myr og våtmarksområder, biologisk gammel skog og andre spesielt verdifulle naturtyper ikke bygges ned eller på andre måter ødelegges.
- Utvide dagens nasjonalparker og etablere minst ti nye før 2030, for å verne og restaurere mer natur som er underrepresentert i dagens vern, som gruntnann, elvedeltaer og høyproduktiv skog. Vi vil etablere blant annet Søre Bjørnafjorden, Preikestolen og Nordmarka-Krokskogen nasjonalparker, samt utvide nasjonalparkene i Jotunheimen, Rondane og Østmarka.
- Øke tilskudd til planting og ungskogspleie og andre skogkulturtiltak for å sikre en robust fremtidsskog med økt CO₂-opptak og sikre framtidig tømmerproduksjon.
- Etablere et program for godt klimaskogbruk i samarbeid mellom skognæringen, berørte utmarksnæringer og staten, hvor målet er å få opp nye produksjonsareal og å øke kvaliteten på eksisterende skogsareal.
- Gjenninnføre tilskuddet for uttak av hogstavfall som stimulans til produksjon av biobrensel.
- Sikre at lokale interesser blir vektlagt i tilfeller hvor vern av naturområder blir vurdert. Frivillig skogvern må ikke føre til ulemper for naboeiendommer som ikke er en del av vernet.

- Øke beredskapen mot skogbranner gjennom tiltak som å etablere strategisk plasserte vannreservoarer, kartlegge naturlige vannkilder, øke overvåkning og gjennomføre regelmessige øvelser.
- Øke kunnskapen om hvordan arealpleie og ulike skogstiltak kan bidra til redusert brannrisiko i særlig utsatte områder.
- Sikre grunneiere og rettighetshavere full økonomisk kompensasjon ved etablering av verneområder.
- Øke bevilgningene til taubanedrift og bygging av skogsveier for traktor og bil.
- Tillate skuterkjøring på ubrøytet skogsvei.
- Prioritere norsk tre i alle offentlige byggeprosjekt hvor det er mulig, ved nybygg og renovering.
- Øke forskningsinnsatsen for sortsutvikling for å sikre skogproduksjon i et endret klima med nye skadedyr og sykdommer.
- Få mer trebearbeidende industri i Norge gjennom støtteordninger, og å prioritere forskning, innovasjon og utvikling av foredlet, fornybare produkt.
- Legge til rette for hydrogen, ammoniakk, biodrivstoff og biogass der disse kan være egnede alternativer innen landtransport og på sjøen, blant annet gjennom videreføring av programmene for hydrogen og ammoniakk i fartøy.
- Øke forskningsinnsatsen for sortsutvikling for å sikre skogproduksjon i et endret klima med nye skadedyr og sykdommer.

KrF (skog)

- Sikre at skogen utvinnes på en bærekraftig måte og inngår i sirkulære verdikjeder, og at nye hogstfelt replantes, og sikre skogvern fordelt over landets fylker hvor frivillig vern styrkes og offentlig eide skogarealer brukes til dette. Vern av skog skal gjennomføres på en slik måte at det får minst mulige konsekvenser for avirkningen og skognæringens bidrag til det grønne skiftet. Spesielt urskog må ivaretas som biotop for naturmangfold.
- Utvikle ny bioindustri basert på økt bruk av fornybare skogressurser og restprodukter fra dagens skogsindustri i Norge.
- Stimulere til mer bruk av avansert bærekraftig biodrivstoff som erstatning for fossile drivstoff.
- Omsetningskravet for bærekraftig biodrivstoff bør opprettholdes og styrkes for å sikre en forutsigbar utvikling innen bioindustrien.
- Redusere klimagassutslipp fra sektoren ved å fase inn null- og

V (skog)

- Unngå nedbygging av skog der det ikke er strengt nødvendig. Strengt nødvendig nedbygging av skog må kompenseres med etablering av tilsvarende skogsverdier i områder valgt ut etter etablerte naturkriterier.
- Verne minst 10 prosent av skogen innen 2030, sørge for mer sammenhengende verneområder, styrke ordningen med frivillig vern, og supplere det med statlig initiert vern der det er nødvendig for å sikre naturverdier.
- Forby hogst av gammel naturskog som ikke tidligere har vært flatehogd og øke bevilgningen til ordningen med frivillig skogvern.
- Bedre oppfølgingen av skogbrukets lovpålagte miljøansvar, eksempelvis oppretting av kjøreskader etter hogst og bedre kartlegging av biologisk mangfold i skog.
- Gi støtte til reetablering av eikeskoger og annen edelløvskog som har gått tapt.
- Sikre forutsigbarhet i bevilgningene til frivillig skogvern.
- Stille krav for å få mer bruk av lukket hogst og mindre flatehogst.

H (skog)

- Fortsette opptrappingen av CO2-avgiftene, men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter og styrke virkemidlene for grønn omstilling.
- Norge har plass til både vernet skog og profesjonell skogsdrift. Samvirke og skogsentreprenører har økt effektiviteten i skogbruket, men kapitalmangel har holdt utviklingen av norsk skogindustri tilbake sammenlignet med våre naboland Finland og Sverige. Høyre vil arbeide for at det blir lettere for norske skogeiere å kjøpe, eie og drive skog, blant annet gjennom skattepolitikken.
- Gi eiere av landbruks- og skogseiendommer økt råderett over egen eiendom.
- Tillate skog omsatt på en måte som kan fremme aktiv forvaltning og aktivt eierskap, uten konsesjonskrav eller prisreguleringer.
- Øke det private og lokale eierskap til norske skogressurser for å få bedre forvaltning.
- Fortsatt satse på og støtte frivillig vern av skog og aktivt jobbe for at skog forvaltes som en bærekraftig ressurs innenfor gjeldende lovverk og sertifiseringsordninger for å sikre økt verdiskaping og effektiv karbonfangst.
- Forbedre offentlig infrastruktur for å øke næringens konkurransekraft, men samtidig ivareta behovet for å verne verdifull og karbonrik natur i slike områder.

- Fortsette opptrappingen av CO2-avgiftene, men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter og styrke virkemidlene for grønn omstilling.
- Øke satsingen på forskning og utvikling innenfor skogbruk og legge til rette for nye forretningsområder innenfor sirkulærøkonomi og bionæringer.
- Bidra til å utvikle mangfoldet i næringer knyttet til skogen, inkludert kommersielle muligheter innenfor jakt, fiske, reiseliv, energiproduksjon og hyttebygging.
- Styrke kostnadseffektive tiltak i skog- og arealbrukssektoren som kan bidra til økte opptak av CO2-utslipp, som for eksempel planting av skog.
- Intensivere skogplanting og gjødsling av skog. Ung skog i god vekst tar opp mye 50 CO2, slik at klimagassutslippene blir lavere.
- Støtte frivillig skogvern og vurdere om større deler av statens skogeiendommer kan vernes.
- Legge til rette for økt produksjon av biogass.
- Lage en plan for å øke produksjonen av avansert bærekraftig biodrivstoff.

FrP (skog)

- Fremskrittspartiet vil legge til rette for at mer av verdiskapningen forblir i Norge, og at mer av trebearbeidingen skjer innenlands. Fra innblanding i fossilt drivstoff og økt bruk av bygningsmaterialer av tre til produksjon av mat og medisiner, er utviklingsmulighetene store. Økt verdiskapning i trebearbeidende industri gir betydelige muligheter for økt sysselsetting 40 og avkastning fra skog- og trenæringen.
- Vi vil utjevne kostnadsulempen som utfordrende logistikk gir norsk skog- og trenæring gjennom fortsatt å satse på flere og bedre skogsbilveier. Vi vil fortsette utbedringen av flaskehalser, overføre mer tømmer og bearbeidede produkter fra vei til bane, og investere i tilstrekkelig havnekapasitet.
- Endre konsesjonsloven for å skape et fritt marked for kjøp og salg av skogeiendom, også om denne er bebygd og har et ubetydelig dyrket jordareal.
- Forbedre infrastrukturen for tømmertransport.
- Satse videre på næringsrettet biobasert forskning og innovasjon.
- Sikre en forvaltning av skogen som gir aktiv bruk og økt avvirkning .

- Legge til rette for økt karbonbinding i skog og tre.
- Fremme innovasjon og sikre kapital til FoU.
- Sikre en rimelig balanse mellom miljøtiltak i skogen og aktivt skogbruk.

Tilskudd i jordbruket:

Rødt (tilskudd i jordbruket)

- Sikre tilstrekkelige midler over jordbruksavtalen til ei storstilt satsing på norske proteinvekster.
- Styrke tilskuddsordningene til økologisk produksjon, og støtte forskning og forsøk som kan redusere bruk av kunstgjødsel og plantevernmidler også i konvensjonell produksjon.
- Styrke klima- og miljøprofilen i jordbruksoppgjøret for å bidra til reduserte klimagass-utslipp og redusert forurensning fra jordbruket.
- Innføre støtteordninger for elektriske maskiner i jordbruket.
- Innføre småbrukstilskudd til alle produksjoner i jordbruksavtalen og da etter mal for småbrukstilskudd til kumelkbønder.
- Styrke norsk produksjon av kraftfôr.
- At det skal brukes tak og trappetrinn på tilskudd og produksjonsregulering.
- At gjennomføring av løsdriftskravet må i vesentlig grad finansieres av staten.
- Utnytte arealressursene best mulig gjennom den såkalte kanaliseringspolitikken. Korn og grønnsaker skal produseres på de arealene som er best egnet til det, og skal i størst mulig grad brukes direkte som menneskemat. Øvrige arealressurser skal brukes til gress til storfe, sau og geit.
- Stimulere til optimal bruk av jorda, rett plantevalg, og kompensere for driftsulemper.

SV (tilskudd i jordbruket)

- Vi vil stanse avviklinga av gårdsbruk og øke selvforsyningen til minst 50 prosent, korrigert for fôrimport.
- Vi vil øke tilskuddene til arealbruk og bærekraftig forvaltning, ikke produksjonsvolum.
- Vi vil styrke økonomien i å utnytte spredte ressurser og beiteressurser. Vi vil sikre et nytt tallgrunnlag for jordbruksoppgjørene med ærlige tall for drift og investering. Målet vårt er flere bønder.

- Innføre midlertidig forbud mot flatehogst i naturskogene inntil naturverdiene der er kartlagt og vern avklart.
- Vri tilskuddene og de statlige overføringene fra husdyrtilskudd over på areal og beiteressurser.
- Gjennomføre en rekanalisering av jordbrukspolitikken ved å innføre mer presise tilskudd, som for eksempel teigbasert tilskudd, slik at det blir en bedre produksjonsdeling mellom korn, husdyr, frukt og grønt.
- Sikre vellykket klimaomstilling i landbruket ved å bedre klimatilpasning, legge til rette for bruk av ny teknologi, øke omstillingsmidler og tilskudd til dyrking av planter, frukt og grønt.
- Øke tilskuddene for økologisk drift, så det blir mer attraktivt å drive økologisk, samt stille krav til offentlig innkjøp av norske økologiske produkter. Minimum 15 prosent av landbruksarealet skal dyrkes økologisk innen 2030.

Ap (tilskudd i jordbruket)

- Forny og forsterke kanaliseringspolitikken, blant annet ved å stimulere til mer bruk av beiteområder og utmark.
- Legge til rette for digitalisering, bærekraftig teknologi, presisjonsjordbruk og økt forskning og utvikling i norsk landbruk.

MDG (tilskudd i jordbruket)

- Øke støtteordninger for tiltak som bidrar til jordas evne til fordrøyning, karbonbinding og klimarobust matproduksjon.
- Føre en tilskudds- og kvotepolitikk som opprettholder små og mellomstore bruk, ved å redusere melkekvotetaket og gjeninnføre toppavgrensninger for husdyrtilskudd.
- Øke tilskuddet til grøntproduksjon, også for små og mellomstore produsenter. Tilskudd skal også gis ved bruk av areal som ikke er avsatt til landbruk, som mindre landbruksareal i byer og tettsteder, og bygnings-integrerte produksjons-arealer.
- At staten må bidra med finansieringsordninger til foredlingsvirksomheter for lokale råvarer, som møller, meieri, slakteri og grøntdistribusjon.
- Øke statlig investeringsstøtte til små og mellomstore fjøs som må ombygges i tråd med løsdriftskravet innen 2034.

- Innføre gjeterordninger og bonusutbetalinger til beitedyreiere som øker dyrevelferden, ved å ha mindre og sunnere besetning, mer tilsyn, mindre tap av dyr og færre rovdyrkonflikter.
- Øke tilskuddet til små og mellomstore grøntprodusenter. Tilskudd skal også gis ved bruk av areal som ikke er registrert som jordbruksareal.
- Øke støtten til forebyggende tiltak mot tap av dyr på beite og omstilling til besetninger som er robuste for utmarksbeite. Bønder som likevel ikke kan benytte seg av beiterettigheter på grunn av rovdyr må kompenseres.
- Gjennomføre en nasjonal statsstøttet satsing på opparbeidelse av vanningsanlegg og vannmagasiner, for å sikre best mulig tilgang til vann for jordbruket og annen infrastruktur ved tørke, anlegg som også kan fungere som vannreserver ved store mulige skogbranner o.a. i fremtiden.

Sp (tilskudd i jordbruket)

- Bruke virkemidler over jordbruksavtalen for å nå nasjonale mål innenfor økologisk landbruk, og for å legge til rette for forutsigbare rammevilkår for økologisk landbruk.
- Øke prisen bonden får betalt for produktene sine. Bevilgningen over statsbudsjettet må brukes målretta til de jordbrukspolitiske mål som markedsprisene ikke greier å oppfylle.
- Opprette og styrke tilskuddsordninger for å sikre biologisk mangfold i landbrukets kulturlandskap.
- Øke tilskudd til grøfting.
- Innføre nasjonalt tilskudd for karbonlagring i jord.
- Øke tilskudd til investeringer i driftsbygninger i landbruket.
- Øke tilskuddene til omstilling fra båsfløs til løsdrift kraftig for å sikre melkeproduksjon i hele landet, særlig for små og mellomstore bruk.
- Sikre at beitemark er i bruk og stimulerer til økt beiting som et virkemiddel for bevaring av kulturlandskap, setring og biologisk mangfold. Beitetilskudd, setertilskudd, utmarkstilskudd og husdyrtilskudd må økes.
- Gjennomgå og bedre ordningene for erstatning ved naturskade, tilskudd ved produksjonssvikt/avlingsskade og forsikringer for landbruket for å sikre matproduksjon ved et endret klima.
- Prøve ut digitale kart i større omfang for mer differensiert utmåling av tilskudd.

- Prøve ut digitale kart i større omfang for mer differensiert utmåling av tilskudd.
- I samarbeid med samvirkene forsterke støtteordninger som bidrar til en mer desentralisert meieristruktur og slakteristruktur for kjøtt, og slik bidra til beredskap i hele landet.
- Staten skal tilstrebe at næringen skal få gjennomført tiltakene i jordbrukets klimaavtale, gjennom å sikre finansiering av tiltakene i avtalen og uten at det betyr nedskalering i jordbrukssektoren.
- Innføre nasjonalt tilskudd for karbonlagring i jord.
- Øke støtten til implementeringen av landbrukets klimaplan.
- Øke støtten og forenkle rapporteringen for transportstøtte til biogassproduksjon.
- Gjøre en vurdering av hvordan landbrukssektorens virkemidler kan brukes for å legge til rette for klimatilpasning og klimarobuste driftsformer.
- At staten skal bidra med virkemidler for å skjerme dyrka areal for klimaskader som styrtregn, flom og ras

KrF (tilskudd i jordbruket)

- Ha en gjennomgang av soneinndelingen, og bruke ny teknologi for å vurdere hver enkelt gård med tanke på størrelse, klima og topografi..

V (tilskudd i jordbruket)

- Vri landbruksstøtten over til mer plantebasert og miljøvennlig produksjon.

H (tilskudd i jordbruket)

- Forenkle tilskuddssystemet, redusere antall tilskuddsordninger og kutte i landbruksbyråkratiet
- Legge bedre til rette for å bevare det norske kulturlandskapet, men i større grad skille mellom støtte som går til dette formålet og det som går til matproduksjon.
- Styrke satsingen på norsk planteproduksjon, som korn, belgfrukter, bær, frukt og grønnsaker.

FrP (tilskudd i jordbruket)

- Prioritere heltidsbonden.

Toll og grensevern:

[| Behandling i Stortinget |](#)

Rødt (toll og grensevern)

- Slik som alle andre land må Norge ha matsuverenitet og selv bestemme var egen mat- og landbrukspolitikk som økologisk, sosialt og økonomisk tilpassa våre spesielle, naturgitte vilkår.
- At importvernet skal styrkes. Målet er å øke norsk matproduksjon, basert på norske ressurser.
- At Norge skal redusere importkvotene for kjøtt, og ikke importere grønnsaker og frukt når tilsvarende norske produkter er i sesong.
- At Norge på sikt ikke skal importere kjøtt, egg, potet, grønnsaker, frukt, melk, og meieriprodukter, som vi kan produsere selv. En importavgift på inntil 40 % burde vurderes for disse varene.
- Ha en effektiv importregulering av varer som har betydning for opprettholdelse av norsk melkeproduksjon.
- Forby import og salg av produkter med animalsk opprinnelse som er produsert med metoder som er forbudt i Norge.
- Styrke grensevern for mat og levende dyr.

SV (toll og grensevern)

- Gå fra krone- til prosenttoll på alle landbruksprodukter der det gir best beskyttelse
- At handels- og investeringsavtaler og statlige selskaper sine investeringer i utlandet skal tuftes på rett til tollvern, teknologioverføring, lokalt innhold og hjemfallsrett. Avtaler skal konsekvensutredes med hensyn til klima, miljø og menneskerettighet
- Reforhandle TRIPS-avtalen om immaterielle rettigheter i Verdens handelsorganisasjon, slik at utviklingsland får reell tilgang på livsviktige vaksiner og medisiner
- Arbeide for et mer rettferdig internasjonalt system ved å fremme reform av Verdensbanken, IMF, WTO og FN. På sikt bør flere prosesser flyttes fra mindre demokratiske organisasjoner til FN, og norsk utviklingsfinansiering gjennom FN skal prioriteres framfor Verdensbanken.

Ap (toll og grensevern)

- Ivareta og videreutvikle pilarene i norsk landbruk: jordbruksforhandlinger, et fungerende tollvern, eiendomspolitikken og samvirkemodellen med markedsregulering.

MDG (toll og grensevern)

- Ha et tollvern som sikrer norske bønder lønnsomhet. Tollvernet skal sikre større tilgang til norskproduserte grønnsaker, frukt og bær i markedet i en lengre sesong, og favorisere miljøvennlig produksjon og god dyrevelferd
- Sørge for at det blir kartlagt hvilke konsekvenser den internasjonale utviklingen innen kunstig fremstilling av animalsk mat kan få for norsk fiskeeksport og kjøtt- og melkeproduksjon.

Sp (toll og grensevern)

- Styrke tollvernet på produkter som det er naturlige forutsetninger for å produsere i Norge.
- Styrke importvernet for å utvikle og sikre norsk jordbruksproduksjon ved å utnytte mulighetsrommet i inngåtte handelsavtaler.
- Norge må søke samarbeid med andre land for å øke handlingsrommet i inngått handelsavtaler.
- Styrke tollvernet på produkter som det er naturlige forutsetninger for å produsere i Norge.
- Arbeide for at framtidige WTO-avtaler og andre handelsavtaler ivaretar retten og plikten til egen matproduksjon. Handel med matvarer bør i større grad reguleres for å ivareta beredskap. Handlingsrommet i WTO-avtalen må utnyttes.

KrF (toll og grensevern)

- Sikre et velfungerende importvern som bidrar til høy norsk matproduksjon.
- Legge til rette for at fattige land kan delta i internasjonal handel, blant annet ved å gi tollfrihet til de fattigste landene.

V (toll og grensevern)

- Oppheve tollmurer og andre handelsbarrierer som motvirker fattige land sin økonomiske vekst.

H (toll og grensevern)

- Beholde et importvern, men gjennomgå og lette på importvernet for enkelte varer.

FrP (toll og grensevern)

- Innføre frihandel ved å bygge ned importrestriksjoner som særlig rammer utviklingsland

Velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.:

Rødt (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Jobbe for at bondens fysiske og psykiske helse blir ivaretatt, blant annet gjennom å styrke avløserordningene.
- At alle kommuner skal ha en tilfredsstillende kommunal veterinærdekning.
- Utdanne flere veterinærer.
- Utarbeide veiledende fastpriser for veterinærbruk.

SV (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Forbedre velferdsordningene i landbruket knyttet til ferie og fritid, sykdom, pensjon og svangerskap.

Ap (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Vi må sikre gode velferdsordninger i landbruket, noe som er viktig for rekrutteringen.
- Styrke avløserordningen i landbruket slik at bønder på lik linje med andre kan ha ferie, ta foreldrepermisjon og få hjelp ved sykdom.
- Ha gode veterinærtjenester og vaktordninger over hele landet.

MDG (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Det må innføres bedre avløserordning slik at også bønder kan ta fri.
- Styrke rådgivningstjenester for bønder som ønsker å legge om til regenerativt og/eller økologisk landbruk.

Sp (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Arbeide for bedre støtteordninger ved fødselspermisjon, langvarig sykdom, kriser og ulykker i husstander innenfor jordbruket.
- Senterpartiet vil ha mer norsk matproduksjon, og at flere unge skal velge å bli bønder.

- Gode velferdsordninger er grunnleggende for rekruttering, livskvalitet, velferd for bonden og dyrevelferd.
- Avløsertilskuddet må følge lønnsutviklingen i samfunnet.
- Velferdsordningene må utvikles, ved å avskaffe samordningsregelen mot annen inntekt, slik at bønder får et godt sikkerhetsnett, også de med arbeid utenfor gården.
- Øke midlene til landbruksforskning og styrke utdanningstilbudet innenfor høyskole, fagskole og universitetsutdannelse i landbruk, samt arbeid for å øke rekruttering til de samme fagene.
- Styrke utdanningstilbudet innen naturbruk på videregående skole.
- Gjennomgå og bedre ordningene for erstatning ved naturskade, tilskudd ved produksjonssvikt/avlingsskade og forsikringer for landbruket for å sikre matproduksjon ved et endret klima.
- Finne gode løsninger for at veterinærer ansatt i Mattilsynet kan inngå i veterinærvaktordning i distriktene for å styrke tjenesten.
- Utdanne flere veterinærer i Norge gjennom å utnytte kapasiteten på NMBU Veterinærhøgskolen bedre.
- Styrke den kommunale veterinærvakten, og videreføre mentorordningen for veterinærer.
- Styrke ordningen med stimuleringstilskudd til veterinærdekning.

KrF (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Forbedre velferdsordningene i landbruket, spesielt ved sykdom og fødsler
- Økt satsing på veiledning og kompetanseheving for bønder i omstillingsfasen.
- Opprette en mentorordning eller et faglig nettverk for nye veterinærer som ønsker å jobbe med produksjonsdyr. Ordningen skal basere seg på pilotprosjektet mellom LMD og Veterinærinstituttet.
- Åpne for delvis sletting av studielån for veterinærer som driver praksis over tid i utvalgte geografiske områder.

V (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

IKKE UTARBEIDET

H (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Legge bedre til rette for teknologiutvikling i landbruket og lage en strategi for eksport av landbruksteknologi..

FrP (velferdsordninger, rådgivning, veterinær m.m.)

- Det er uholdbart at store deler av landet ikke har tilfredsstillende tilgang til veterinærtjenester, og at dette bidrar til lokale forskjeller når det gjelder dyrevelferd.

Jordbruksoppgjøret for 2025/2026

Oversikt over partienes stemmegivning i Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret.

Oversikten viser hvordan partiene har stemt over ulike forslag som relaterer til temaer i deres partiprogrammer. Det er satt kryss ved partiene som har stemt for hvert forslag.

Hvert forslag i oversikten har en lenke til en utdypende beskrivelse.

Se også [Stortingets Voteringsoversikt](#) for mer detaljer knyttet til hvert forslag.

***NB:** KrF sitter ikke i næringskomiteen, og Paisentfokus og Thybring Gjedde sine stemmer er ikke med i opptellingen.

Nord-Norge:

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 38	X	X								Forsøk med teigbasert tilskudd

Klima og naturmangfold

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Romertall VIII	X	X	1 for	X	X	X	X	X		Om økt bruk av tang og tare til dyrefôr, og muligheten for å utvikle mikroalger til bruk i dyrefôr for å redusere metanutslipp i landbruket
Forslag 21	X	X		X			X		X	Fullfinansiere restaureringsprosjekt Oslofjorden
Forslag 54 (kompromiss-forslag fra Høyre)	X	X		X			X	X	X	Etablere et restaureringsprosjekt for Oslofjorden, samt tiltak for å redusere nitrogen til faglig anbefalt nivå, og komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2026 med en plan for gjennomføring.
Forslag 25				X			X	X		Helhetlig klimastrategi for jordbrukspolitikk, kostholds- og klimapolitikk

Forslag 27				X			X	X		Reforhandle klimaavtalen med jordbruksorg.
Forslag 31							X	X		Likestille landbrukssektoren med andre sektorer i miljø og klimapolitikken
Forslag 35				X					X	Egen CO2 - merking av dagligvarer
Forslag 39	X	X								Offentlig innkjøp av norsk økologisk mat
Forslag 41	X	X								Rapportere utvikling offentlig innkjøp økologiske varer
Forslag 42	X	X								Tallfeste mål for offentlig innkjøp økologiske varer

Beredskap og selvforsyning

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Romertall X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Etablere en felles nordisk matberedskapsplan som inkluderer strategisk samarbeid om lagring og tilgang på viktige innsatsfaktorer
Forslag 14	X	X	1 for	X	X		X			Innføre dekningsgrad i tillegg til selvforsyningsgrad

Inntektsmål

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Romertall V	X	X	X	X	X	X	X			Stortinget ber regjeringen sikre at inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet forblir tettet fremover.
Forslag 11							4 for 1 mot	X	X	«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av norsk landbrukspolitikk med mål om å modernisere og forenkle den, og samtidig integrere den tettere i den øvrige økonomiske politikken.»
Forslag 12							4 for 1 mot	X	X	Etablere et årlig samfunnsregnskap for landbruket
Forslag 40	X	X								Offentlig innkjøp forutsigbarhet og markedsadgang små og mellomstore produsenter

Forslag 44											Fase ut normeringsfaktoren i tallgrunnlaget for jordbruksoppgjøret
	X	X		X							
Forslag 48											Utvide distriktstilskuddet til grønt og potet til å gjelde flere sorter grønnsaker og proteinvekster
	X	X		X				X			
Forslag 49											Øke tilskudd til ammeku, sau, geit, og andre grovfôr og utmarksbeiteproduksjoner
	X	X									
Forslag 43											Kvalitetstilskudd gammelnorske saueraser
	X	X									
Forslag 51											Investeringstilskudd - finansielt sterkt ledd i verdikjeden for jordbruksvarer bidra til å finansiere investeringer i jordbruket
	X			X							
Forslag 8											Eget tilskudd til markedshager, andelslandbruk, osv hvor tilskuddet ikke beregner på areal, men produksjon, mangfold og kvalitet
	X	X	1 for	X	X			X			

Dyrevelferd

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 50		X		X						Inkludere i kostnadskomp. ved investeringer i bedre dyrevelferd, osv selv om det ikke har inntektsside i avtaleåret

Areal og jordvern

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 36	X	X								Økt arealavhengig produksjon
Forslag 37	X	X								Teigbasert tilskudd
Forslag 46	X	X		X						Måltallet for nedbygging av matjord rettslig bindende

Eiendomsreguleringer

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 13							4 for 1 mot	X	X	Forenkle jordloven for deling av jordbrukseiendom

Toll og grensevern

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 15							4 for 1 mot	X	X	Identifisere hvilke tollbarrierer som kan bygges ned
Forslag 22	X	X		X	X	X				Styrke tollvernet - gå fra kronetoll til prosenttoll hvor prosenttoll gir best beskyttelse med virkning fra 1/1-26
Forslag 24	X	X		X	X	X				Prosenttoll for flere produkter, både storfekjøtt, epler og løk

Markedsregulering

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 16							4 for 1 mot	X	X	Flytte ansvaret for markedsregulering bort fra samvirkeorganisasjonene over til Landbruksdirektoratet
Forslag 17							4 for 1 mot	X	X	Fjerne markedsregulering på egg
Forslag 45		X	X		X					Bruke markedsregulering for å redusere matsvinn

Konkurranse m.m i dagligvaremarkedet

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 18				X			X	X	X	At konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat
Forslag 19				X			X	X	X	Gjennomføre og offentliggjøre en marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer

Teknologi

	R	SV	Ap	MDG	Sp	KrF	V	H	FrP	Forslaget omhandler:
Forslag 32							X	X		Eksport av norsk landbruksteknologi
Forslag 33							X	X		Etablere en et nasjonalt katapultsenter for landbruksteknologi
Forslag 34							X	X		Økt forskning og bruk av bioteknologi i landbruk

*Se [Stortingets Voteringsoversikt](#) for mer detaljer knyttet til hvert forslag

Forslagnummer	Tekst
Forslag 1	Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget våren 2026 med en plan for mer plantebasert mat. Planen skal inneholde konkrete mål samt tiltak som vil bidra til å nå disse, og som strekker seg fram mot 2035. Planen må inneholde tiltak for å øke både produksjon av og etterspørsel etter frukt og grønt, i tråd med allerede vedtatte klimamål samt de nasjonale kostholdsrådene.
Forslag 2	Stortinget ber regjeringen følge opp jordbrukets klimaavtale om å bidra til å endre matforbruket i den norske befolkningen slik at matforbruket i størst mulig grad blir i tråd med kostholdsrådene.
Forslag 3	Stortinget ber regjeringen innrette produksjonsstøtten slik at bønder aktivt premieres for å velge klimaog miljøvennlige produksjonsmetoder, inkludert bruk av regenerativt jordbruk, karbonbinding og redusert bruk av importert kraftfôr.
Forslag 4	Stortinget ber regjeringen jobbe for at norske grønnsaksprodukter kan ha større avvik i fasong ut til forbruker.
Forslag 5	Stortinget ber regjeringen kartlegge omstillingsevnen fra ikke-spiselig til spiselig produksjon i den norske veksthusnæringen.
Forslag 6	Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for omdisponering av alternative arealer, som golfbaner og blomsterproduksjon, til matproduksjon i krisesituasjoner
Forslag 7	Stortinget ber regjeringen beregne hva det vil koste å øke selvforsyningen til 50 pst. korrigert for import av fôr.
Forslag 8	Stortinget ber regjeringen etablere et tilskudd til markedshager og andelsbruk av frukt og grønt i forbindelse med jordbruksforhandlingene 2026. Tilskuddet skal ikke være basert på mengde areal i bruk, men heller produksjon, mangfold og kvalitet.
Forslag 9	Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i tilskuddene i forbindelse med jordbruksforhandlingene 2026, slik at inntektsmulighetene for småskalaprodusenter av grønnsaker styrkes.
Forslag 10	Stortinget ber regjeringa seinast i samband med jordbruksoppgjøret for 2026 etablere ordningar som stimulerer til auka bruk av marknadshagar og andelsbruk av frukt og grønt.
Forslag 11	Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av norsk landbrukspolitikk med mål om å modernisere og forenkle den, og samtidig integrere den tettere i den øvrige økonomiske politikken
Forslag 12	Stortinget ber regjeringen inkludere et årlig samfunnsregnskap av landbruket i forbindelse med jordbruksoppgjøret, for å sikre økt transparens og bedre politisk styring av de økonomiske virkemidlene.
Forslag 13	Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forenkle jordlovas regler for deling av jordbrukseiendom, slik at generasjonsskifter og effektiv drift lettere kan gjennomføres.
Forslag 14	Stortinget ber regjeringen bruke «dekningsgrad» som mål på norsk matsikkerhet, i tillegg til «selvforsyningsgrad», for bedre å reflektere den reelle evnen til å sikre matforsyningen i landet.
Forslag 15	Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av importvernet for å identifisere hvilke tollbarrierer som kan bygges ned uten at det rammer norsk matproduksjon unødig, og på den måten sikre størst mulig fordel for forbrukerne, med minst mulig ulempe for landbruket.

Forslag 16	Stortinget ber regjeringen flytte ansvaret for markedsregulering fra samvirkeforetakene til Landbruksdirektoratet, for å sikre en mer effektiv og konkurransenøytral regulering.
Forslag 17	Stortinget ber regjeringen avvikle markedsreguleringen på egg.
Forslag 18	Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat.
Forslag 19	Stortinget ber regjeringen gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.
Forslag 20	Stortinget ber regjeringen styrke satsingen på klimatiltak i jordbruket til et nivå som sikrer at jordbrukssektoren når målene i klimaavtalen mellom staten og jordbruket
Forslag 21	Stortinget ber regjeringen etablere og, sammen med de berørte fylkene og kommunene, fullfinansiere et statlig restaureringsprosjekt for Oslofjorden.
Forslag 22	Stortinget ber regjeringen styrke tollvernet ved å gå fra krone- til prosenttoll på tollinjer hvor prosenttoll gir best beskyttelse, med virkning fra 1. januar 2026
Forslag 23	Stortinget ber regjeringen sette to overordnede mål for norsk landbrukspolitikk: matsikkerhet og økt verdiskaping.
Forslag 24	Stortinget ber regjeringen for budsjettåret 2026 foreslå overgang til prosenttoll for flere produkter, blant annet storfekjøtt, epler og løk.
Forslag 25	Stortinget ber regjeringa utarbeide ein heilskapleg klimastrategi for jordbruket som ser jordbrukspolitikk, kosthaldspolitikk og klimapolitikk i samanheng, inneheld ein realistisk og fagleg forankra plan for korleis jordbruket skal nå klimamåla sine, og blinkar ut kva vegval som då må takast.
Forslag 26	Stortinget ber regjeringa styrke Opplysningskontoret for frukt og grønt, og greie ut ein modell med eit uavhengig opplysningskontor for berekraftig og helsefremjande mat i tråd med fagleg baserte kosthaldsråd.
Forslag 27	Stortinget ber regjeringa reforhandle klimaavtalen med jordbruksorganisasjonane.
Forslag 28	Stortinget ber regjeringen, innenfor rammen av jordbruksoppgjøret, styrke investeringsstøtten spesielt for yngre bønder som står overfor tunge investeringer, særlig knyttet til løsdrift.
Forslag 29	Stortinget ber regjeringen, innenfor rammen av jordbruksoppgjøret, styrke velferdsordningene for bønder, med særlig vekt på unge bønder i etableringsfasen.
Forslag 30	Stortinget ber regjeringen sikre et mer fleksibelt regelverk som tillater kombinasjonsdrift med annen næringsvirksomhet på gårdsbruk.
Forslag 31	Stortinget ber regjeringen i større grad likestille landbrukssektoren med andre sektorer i miljø- og klimapolitikken.
Forslag 32	Stortinget ber regjeringen utarbeide en egen strategi for eksport av norsk landbruksteknologi.
Forslag 33	Stortinget ber regjeringen etablere et nasjonalt katapultsenter for utvikling, testing og kommersialisering av landbruksteknologi.
Forslag 34	Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt forskning på og bruk av bioteknologi innen norsk landbruk, for å sikre robuste, klimatilpassede produksjonsmetoder.
Forslag 35	Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning for CO2-merking av dagligvarer.
Forslag 36	Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for økt arealavhengig produksjon av plantevekster, slik som urban landbruksproduksjon og vertikalt landbruk.
Forslag 37	Stortinget ber regjeringen videreføre teigbaserte tilskudd, og fortsette systemutviklingen for teigbasert tilskudd, for å sikre en treffsikker tilskuddsfordeling som gjør at mer av Norges ressursgrunnlag kan tas i bruk, slik at man øker selvforsyningen.

Forslag 38	Stortinget ber regjeringen åpne for at gårdsbruk i flere kommuner i Nord-Norge kan søke på forsøksordninga for teigbasert tilskudd i 2025 og 2026.
Forslag 39	Stortinget ber regjeringen sikre at offentlige innkjøp brukes målrettet til å øke etterspørselen etter norsk økologisk mat, slik at målet om minst 10 prosent økologisk jordbruksareal innen 2032 nås.
Forslag 40	Stortinget ber regjeringen utforme innkjøpsordninger som gir forutsigbarhet og markedsadgang for små og mellomstore produsenter.
Forslag 41	Stortinget ber regjeringen rapportere årlig til Stortinget om utviklingen i offentlig etterspørsel etter økologiske varer
Forslag 42	Stortinget ber regjeringen fastsette et tallfestet mål for offentlig innkjøp av økologisk mat som skal nås innen 2030
Forslag 43	Stortinget ber regjeringa seinast i samband med jordbruksoppgjøret for 2026 sørge for at det blir gitt kvalitetstilskot for alle lammeslakt som held god kvalitet, og at det er gode og føreseielege rammevilkår for bønder som driv med gammalnorsk sau.
Forslag 44	Stortinget ber regjeringen fase ut normeringsfaktoren i tallgrunnlaget for utregning av inntekter i jordbruket etter 2027.
Forslag 45	Stortinget ber regjeringen ta i bruk produksjonsregulerende virkemidler der det er vurdert som nødvendig for å hindre overproduksjon, som et viktig klimatiltak mot matsvinn og dårlig ressursutnyttelse.
Forslag 46	Stortinget ber regjeringen gjøre måltallet for nedbygging av matjord rettslig bindende.
Forslag 47	Stortinget ber regjeringa seinast i samband med jordbruksoppgjøret for 2026 få på plass ei statleg støtteordning for omstilling av gardsbruk som ønskjer å gå over frå animalsk til plantebasert matproduksjon.
Forslag 48	Stortinget ber regjeringa utvide distriktstilskotet til grønt- og potetproduksjon til å omfatte fleire sortar grønnsaker og inkludere proteinvekstar.
Forslag 49	Stortinget ber regjeringen øke tilskuddene til ammeku, sau, geit og andre grovfôr- og utmarksarbeitebaserte produksjoner.
Forslag 50	Stortinget ber regjeringen inkludere kostnadskompensasjon for investeringer i bedre dyrevelferd, økt selvforsyning, jordhelse og klima- og miljøtilpasning i rammen for jordbruksforhandlingene, selv når disse investeringene ikke har en inntektsside i avtaleåret.
Forslag 51	Stortinget ber regjeringen utrede hvordan finansielt sterke ledd i verdikjeden for landbruksprodukter kan bidra til å finansiere nødvendige investeringer i jordbruket for å nå målsettinger om god dyrevelferd, kutt i klimagassutslipp og styrket jordkvalitet. Utredningen skal gjøres i samarbeid med de relevante aktørene.
Forslag 52	Stortinget ber regjeringen opprette en stipendordning for småskalaprodusenter av grønnsaker, med beløp minst på nivå med studiefinansieringen for høyere utdanning.
Forslag 53	Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2026 fremme forslag om at bevilgningen på kapittel 1150, post, 74, reduseres med 500 mill. kroner.
Forslag 54	Stortinget ber regjeringen, i samråd med berørte fylker og kommuner etablere et restaureringsprosjekt for Oslofjorden, samt tiltak for å redusere nitrogen til faglig anbefalt nivå, og komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2026 med en plan for gjennomføring.